

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Верховного Суду
щодо перегляду ухвал слідчих суддів

Рішення, внесені до ЄДРСР
за період з 01.01.2018 по 01.06.2020

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. Ухвали слідчих суддів, які підлягають апеляційному оскарженню	9
1.1. Ухвали слідчих суддів про надання дозволу на проведення позапланових перевірок підлягають апеляційному перегляду у стадії досудового розслідування, ураховуючи важливість для суб'єктів, щодо діяльності яких надаються такі дозволи, прав, установлених ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та ст. 1 Першого протоколу до неї, а також відсутність надійних процесуальних механізмів захисту прав особи під час підготовчого провадження	9
1.2. У разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилає положення ч. 3 ст. 309 КПК, суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці її законності, посилаючись на приписи ч. 4 ст. 399 цього Кодексу.	10
1.3. Ухвала слідчого судді, постановлена за результатами розгляду заяви про роз'яснення судового рішення, якщо предметом розгляду було судове рішення, яке підлягає роз'ясненню в порядку, передбаченому ч. 1 ст. 380 КПК (за винятком рішення слідчого судді апеляційного суду, ухваленого в порядку, передбаченому главою 21 КПК, що не підлягає роз'ясненню), може бути оскаржена в апеляційному порядку на підставі ч. 4 ст. 380 КПК	11
1.4. Ухвала слідчого судді про зміну запобіжного заходу з особистого зобов'язання на домашній арешт підлягає апеляційному оскарженню, оскільки поняття «застосування запобіжного заходу», вжите у ст. 309 КПК, охоплює не лише його обрання, але й зміну на інший	13
1.5. Якщо підозрюваній особі продовжено термін дії обов'язку цілодобово не залишати місце постійного проживання без дозволу слідчого, прокурора або суду, покладеного на неї раніше постановленою ухвалою слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, то дія відповідного запобіжного заходу фактично продовжується. А тому ухвала слідчого судді про продовження терміну дії вказаного вище обов'язку підлягає апеляційному оскарженню (пункти 4, 5 ч. 1 ст. 309 КПК)	14
1.6. Ухвала слідчого судді, відповідно до якої застосовано до підозрюваного запобіжний захід у вигляді тримання під вартою та визначено розмір застави, підлягає оскарженню в частині визначення розміру застави	15
1.7. Ухвала слідчого судді про повернення слідчому клопотання щодо надання дозволу на затримання з метою приводу, якщо вона містить висновок стосовно відсутності підстав для такого затримання, вважається ухвалою про відмову в наданні дозволу на затримання з метою приводу, та її може бути оскаржено в апеляційному порядку	16

- 1.8. Ухвала слідчого судді про надання тимчасового доступу до речей і документів, яка не містить вичерпного переліку документів щодо здійснення фінансово-господарської діяльності юридичної особи і відповідно до якої слідчий може вилучити оригінали таких документів, зокрема в тому обсязі, що може унеможливити здійснення юридичною особою своєї діяльності, підлягає апеляційному оскарженню 17
- 1.9. Ухвала слідчого судді про надання тимчасового доступу до речей і документів, відповідно до якої надано дозвіл слідчому на тимчасовий доступ до матеріалів кримінального провадження з можливістю їх вилучення без обмеження обсягу такого вилучення, підлягає апеляційному перегляду на підставі п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК, оскільки орган досудового розслідування позбавляється можливості здійснювати свою діяльність у кримінальному провадженні, в якому він проводить досудове розслідування 18
- 1.10. Ухвала слідчого судді про повернення скарги або відмову у відкритті провадження підлягає апеляційному оскарженню на підставі ч. 6 ст. 304 КПК, незважаючи на відсутність такої ухвали у переліку ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку під час досудового розслідування (ст. 309 цього Кодексу) 20
- 1.11. Заявник має право на оскарження ухвали слідчого судді про відмову у відкритті провадження за його скаргою на невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР в апеляційному порядку на підставі ст. 304 КПК 21
- 1.12. Суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці законності ухвали слідчого судді про надання дозволу на проведення позапланової перевірки, однак це правило не може бути беззастережно застосовано, якщо кримінальне провадження закрито з реабілітуючих підстав 22
- 1.13. Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді про арешт майна без використання процедури скасування арешту майна шляхом подання клопотання про його скасування слідчому судді не є підставою для повернення апеляційної скарги 23
- 1.14. Ухвалу слідчого судді про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмову у такому направленні може бути оскаржено в апеляційному порядку 24
- РОЗДІЛ 2. Ухвали слідчих суддів, які не підлягають апеляційному оскарженню** 25
- 2.1. Перегляд за нововиявленими обставинами ухвал слідчого судді, а також рішень суду апеляційної інстанції щодо таких ухвал кримінальним

процесуальним законодавством не передбачений Вирішення суддею питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами (ч. 2 ст. 464 КПК) означає надання судді повноважень перевірити наявність підстав для відкриття провадження за нововиявленими обставинами та ухвалити рішення про відкриття такого провадження або відмову у його відкритті	25
2.2. Ухвала слідчого судді про передачу в управління майна, на яке накладено арешт, АРМА, не підлягає оскарженню в апеляційному порядку. Арешт майна та його передача на зберігання як речового доказу у кримінальному провадженні, у тому числі в управління АРМА, мають різні підстави	29
2.3. Касаційне провадження за касаційною скаргою на ухвалу апеляційного суду про повернення апеляційної скарги підлягає закриттю, якщо після надходження матеріалів провадження до касаційного суду стало відомо, що учасник провадження повторно подав апеляційну скаргу на ухвалу місцевого суду, яку апеляційним судом розглянуто по суті	31
2.4. Ухвала слідчого судді про повернення заяви про перегляд за виключними обставинами ухвали підготовчого судового засідання суду першої інстанції в частині продовження дії запобіжного заходу, що був застосований до обвинуваченого, не підлягає апеляційному оскарженню	33
2.5. Ухвала слідчого судді, яку постановлено за результатами розгляду поданої в порядку ст. 206 КПК скарги щодо незаконного затримання особи відповідно до ст. 208 КПК, не підлягає апеляційному оскарженню	34
2.6. Ухвала слідчого судді про надання дозволу на затримання особи з метою приводу апеляційному оскарженню не підлягає	36
2.7. Ухвала слідчого судді про скасування арешту майна, постановлена за правилами ст. 174 КПК, не підлягає апеляційному оскарженню. Рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження та про повернення скарги в разі оскарження ухвали слідчого судді можуть бути ухвалені під час вирішення питання про призначення судового засідання щодо розгляду апеляційної скарги	37
2.8. Апеляційна скарга на ухвалу слідчого судді про накладення арешту на майно, подана особою, яка вважає себе власником такого майна, підлягає поверненню заявнику, якщо він не довів та не обґрунтував наявність у нього права власності на арештоване майно	39
2.9. Ухвали слідчих суддів, постановлені в порядку статей 28, 114 КПК, якими встановлюються процесуальні строки для вчинення відповідних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень, згідно зі ст. 309 КПК окремому апеляційному оскарженню не підлягають	40

- 2.10. Рішення слідчого судді про зобов'язання вчинити певну дію (передати кримінальне провадження до відповідного підрозділу (органу) ДБР), не підлягає апеляційному оскарженню 42
- 2.11. Ухвала слідчого судді про відмову у задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження та скасування арешту майна не підлягає апеляційному оскарженню 43
- 2.12. Ухвала слідчого судді про скасування постанови слідчого про закриття кримінального провадження та зобов'язання вчинити певні дії не підлягає апеляційному оскарженню 44
- 2.13. Ухвала слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання не підлягає апеляційному оскарженню 45
- 2.14. Ухвала слідчого судді про надання тимчасового доступу до документів щодо фінансово-господарської діяльності юридичної особи шляхом вилучення їхніх оригіналів, якщо це не перешкоджає підприємницькій діяльності цієї юридичної особи, не підлягає оскарженню в апеляційному порядку 46
- 2.15. Якщо ухвала слідчого судді про надання компетентним органам іноземної держави тимчасового доступу до речей і документів з можливістю вилучення їх копій, які перебувають у володінні іноземної компанії, не перешкоджає законній діяльності українського господарського товариства, то така ухвала не може бути оскаржена в апеляційному порядку 48
- 2.16. Ухвала слідчого судді про відмову в наданні тимчасового доступу до речей і документів, якщо такою ухвалою не було надано доступ до речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа-підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність, апеляційному оскарженню не підлягає 50
- 2.17. Ухвала слідчого судді, якою надано тимчасовий доступ до матеріалів цивільної справи, не підлягає апеляційному оскарженню 51
- 2.18. Ухвала слідчого судді про доручення Регіональному центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги призначити одного адвоката замість іншого, який був призначений підозрюваному раніше, через неможливість надати йому правову допомогу з поважних причин не підлягає апеляційному оскарженню
- Заміна одного захисника, призначеного за рахунок державного бюджету, який через поважні причини не може надати правову допомогу в належний час та в належному обсязі, іншим захисником, призначеним за рахунок державного бюджету, не порушує права підозрюваного на належне

юридичне представництво і на вільний вибір захисника	52
2.19. Ухвала слідчого судді, якою скаргу на бездіяльність слідчого щодо незаконного тримання та неповернення тимчасово вилученого майна залишено без задоволення, не підлягає окремому апеляційному оскарженню	54
2.20. Ухвала слідчого судді, якою відмовлено в задоволенні скарги на бездіяльність прокурора, що полягає у нездійсненні повідомлення про підозру та незастосуванні щодо підозрюваного запобіжного заходу, не підлягає апеляційному оскарженню	56
2.21. Ухвала слідчого судді, якою скаргу на протиправні дії та бездіяльність слідчого чи прокурора задоволено частково, не підлягає апеляційному оскарженню	57
2.22. Ухвала слідчого судді, якою визнано незаконною бездіяльність слідчого та повернуто особі тимчасово вилучене майно у ході обшуку, не підлягає окремому апеляційному оскарженню	58
2.23. Ухвала слідчого судді про відмову в задоволенні скарги на постанову слідчого про відмову в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження не підлягає апеляційному оскарженню	59
2.24. Ухвала слідчого судді про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування апеляційному оскарженню не підлягає	60
2.25. Ухвала слідчого судді про відмову у проведенні обшуку не підлягає апеляційному оскарженню	61
2.26. Ухвала слідчого судді про надання дозволу на проведення огляду земельних ділянок не підлягає апеляційному оскарженню	62
2.27. Ухвала слідчого судді про відмову в наданні дозволу на проведення огляду, який фактично був здійснений до постановлення відповідної ухвали, не підлягає апеляційному оскарженню	63
2.28. Ухвала слідчого судді про відмову в задоволенні клопотання про призначення психіатричної експертизи у кримінальному провадженні не підлягає апеляційному оскарженню	64
РОЗДІЛ 3. Інші питання, які виникають під час оскарження ухвал слідчих суддів	66
3.1. Якщо ухвалу слідчого судді постановлено без виклику особи, інтересів якої вона стосується та яка її оскаржує, то строк апеляційного оскарження для такої особи має обчислюватися з дня отримання копії судового рішення незалежно від наявності інших джерел інформування про прийняте рішення	66

- 3.2. Під час апеляційного перегляду рішень слідчих суддів апеляційний суд не вправі ухвалювати рішення про залишення апеляційної скарги без руху та про її повернення 67
- 3.3. Строк подачі апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді, якщо останній постановив ухвалу та оголосив її резолютивну частину в один день, а повний текст ухвали оголосив в інший день, обчислюється з дня оголошення резолютивної частини цієї ухвали 69
- 3.4. Формальне виконання захисником своїх функцій та неповідомлення підозрюваному про винесену ухвалу слідчого судді не є поважною причиною пропуску строку на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді та підставою для поновлення такого строку для іншого захисника, якщо станом на дату винесення оскаржуваної ухвали він вже був захисником підозрюваного 70
- 3.5. Оскарження ухвали про внесення виправлень у судове рішення та ухвали про відмову у внесенні виправлень має здійснюватися в тому ж порядку, як і виправлене судове рішення, у тому числі з урахуванням інстанції суду, який прийняв таке рішення. Такі ухвали не підлягають касаційному оскарженню, оскільки не можуть бути переглянуті без врахування суті виправленого судового рішення 72
- 3.6. Винесення ухвали слідчого судді без зазначення дати та часу оголошення її повного тексту, без роз'яснення змісту цього рішення, порядку і строків його оскарження, якщо з матеріалів справи неможливо встановити, коли саме було проголошено повний текст ухвали і чи було про це належним чином повідомлено скаржника, є поважною причиною пропуску строку на апеляційне оскарження такої ухвали та підставою для поновлення такого строку 74
- 3.7. Ухвалу про поновлення строку на апеляційне оскарження має постановити апеляційний суд у складі колегії, а не суддя-доповідач одноособово 76
- 3.8. Вирішуючи питання про повернення апеляційної скарги на підставі п. 4 ч. 3 ст. 396 КПК на ухвалу слідчого судді, постановлену без виклику особи, яка її оскаржує, суддям апеляційного суду необхідно враховувати дату отримання нею копії цієї ухвали, а також дату подачі нею апеляційної скарги на пошту 76

Перелік скорочень

АРМА	Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів
ВП	Велика палата
ВС	Верховний Суд
ВСУ	Верховний Суд України
ГПК	Господарський процесуальний кодекс України
ДБР	Державне бюро розслідувань
ДП	державне підприємство
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
КК	Кримінальний кодекс України
КНДІСЕ	Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
КАСУ	Кодекс адміністративного судочинства України
КСУ	Конституційний Суд України
Конвенція	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
НП	Національна поліція України
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
ОП	об'єднана палата
ПП	приватне підприємство
ПрАТ	приватне акціонерне товариство
СФГ	селянське фермерське господарство
ТОВ	товариство з обмеженою відповідальністю
ТДВ	товариство з додатковою відповідальністю
ФГВФО	Фонд гарантування вкладів фізичних осіб
ЦПК	Цивільний процесуальний кодекс України

РОЗДІЛ 1. Ухвала слідчих суддів, які підлягають апеляційному оскарженню

1.1. Ухвали слідчих суддів про надання дозволу на проведення позапланових перевірок підлягають апеляційному перегляду на стадії досудового розслідування, враховуючи важливість для суб'єктів, щодо діяльності яких надаються такі дозволи, прав, установлених ст. 8 Конвенції та ст. 1 Першого протоколу до неї, а також відсутність надійних процесуальних механізмів захисту прав особи під час підготовчого провадження

ВП ВС розглянула матеріали провадження за касаційною скаргою представника ТОВ на ухвалу апеляційного суду від 30 серпня 2017 року про відмову у відкритті апеляційного провадження.

За результатами розгляду кримінального провадження прийнято постанову, в якій зазначено таке.

Забезпечення права на апеляційний перегляд справи є однією з основних засад судочинства (п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції, ст. 14 Закону від 02 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів»).

В апеляційному порядку можуть бути оскаржені ухвали слідчого судді у випадках, передбачених КПК (ч. 3 ст. 392). Буквальне тлумачення зазначеної норми дає підстави для висновку про те, що ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку лише тоді, коли в КПК є норма, якою це дозволено. Однак КСУ, розглядаючи положення п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України, дійшов висновку, що апеляційне оскарження судового рішення можливе в усіх випадках, крім тих, коли закон містить заборону на таке оскарження (абз. 2 п. 3.2 Рішення КСУ від 27 січня 2010 року № 3-рп/2010 у справі за конституційним зверненням громадянина щодо офіційного тлумачення положення п. 18 ч. 1 ст. 293 ЦПК у взаємозв'язку зі ст. 129 Конституції (про апеляційне оскарження ухвал суду).

Оскільки ухвалу слідчого судді про надання дозволу на проведення позапланової перевірки не передбачено КПК, то немає ні дозволу, ні заборони щодо апеляційного оскарження такої ухвали.

Зважаючи на важливість для суб'єктів, щодо діяльності яких слідчі судді надають дозволи на проведення позапланових перевірок, прав, установлених ст. 8 Конвенції та ст. 1 Першого протоколу до неї, та враховуючи відсутність надійних процесуальних механізмів захисту прав під час підготовчого провадження, ВП ВС вважає практичним та ефективним право на апеляційний перегляд таких ухвал у стадії досудового розслідування.

ВП ВС вважає, що апеляційні суди зобов'язані відкривати апеляційне провадження за скаргами на ухвали слідчих суддів про надання дозволу на проведення позапланових перевірок.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 травня 2018 року у справі № 243/6674/17-к (провадження № 13-16сво18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74475959>.

З текстом окремої думки цієї постанови можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74688072>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду від 05 вересня 2018 року у справі №751/3558/17 (провадження № 51-561км17), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76442203>, та у постанові Верховного Суду від 29 травня 2018 року у справі №635/2154/17 (провадження № 51-1238км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74409416>

1.2. У разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилає положення ч. 3 ст. 309 КПК, суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці її законності, посилаючись на приписи ч. 4 ст. 399 цього Кодексу

ВП ВС розглянула матеріали провадження за касаційною скаргою голови селянського (фермерського) господарства на ухвалу апеляційного суду від 20 червня 2017 року про відмову у відкритті апеляційного провадження.

За результатами розгляду кримінального провадження ВП ВС прийняла постанову, в якій зазначено таке.

З матеріалів провадження вбачається, що слідчий суддя місцевого суду ухвалою від 13 квітня 2017 року, керуючись статтями 9, 40, 71, 91, 93, 94, 99, 131, 132 КПК, задовольнив клопотання прокурора місцевої прокуратури про призначення та проведення перевірки на предмет дотримання вимог законодавчих і нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки і додержання трудового законодавства в діяльності СФГ за матеріалами досудового розслідування, внесеного в ЄРДР 20 березня 2017 року за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 272 КК, проведення якої доручив спеціалістам Головного управління Держпраці України, виходячи з того, що перевірка у кримінальному провадженні не є заходом забезпечення кримінального провадження, в розумінні, визначеному в розділі II КПК, а є законним способом збирання стороною обвинувачення доказів відповідно до ч. 2 ст. 93 КПК.

Апеляційний суд ухвалою від 20 червня 2017 року відмовив у відкритті провадження за апеляційною голови СФГ на вказану вище ухвалу слідчого судді.

ВП ВС не може підтримати таке правозастосування і вважає, що у разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилає положення ч. 3 ст. 309 КПК, суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці її законності, посилаючись на приписи ч. 4 ст. 399 КПК. Право на апеляційне оскарження такого судового рішення підлягає забезпеченню на підставі п. 17 ч. 1 ст. 7 та ч. 1 ст. 24 КПК, які його гарантують

Тобто ВП ВС погоджується з висновком ВСУ, викладеним у постанові від 12 жовтня 2017 року № 5-142к(15)17.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 травня 2018 року у справі № 237/1459/17 (провадження № 13-19к(18)) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74475877>

1.3. Ухвала слідчого судді, постановлена за результатами розгляду заяви про роз'яснення судового рішення, якщо предметом розгляду було судове рішення, яке підлягає роз'ясненню в порядку, передбаченому ч. 1 ст. 380 КПК (за винятком рішення слідчого судді апеляційного суду, ухваленого в порядку, передбаченому главою 21 КПК, що не підлягає роз'ясненню), може бути оскаржена в апеляційному порядку на підставі ч. 4 ст. 380 КПК

Ухвалою слідчого судді місцевого суду від 22 листопада 2017 року скасовано постанову прокурора місцевої прокуратури про закриття кримінального провадження від 01 березня 2016 року відносно підозрюваного ОСОБА_1 у вчиненні злочину (кримінального правопорушення), передбаченого ч. 4 ст. 296 КПК, внесеного 06 грудня 2015 року до ЄРДР за № 12015110040002976.

Ухвалою місцевого суду від 29 серпня 2018 року заяву прокурора місцевої прокуратури про роз'яснення ухвали слідчого судді місцевого суду від 22 листопада 2017 року залишено без задоволення.

Ухвалою апеляційного суду від 4 вересня 2018 року відмовлено у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою прокурора місцевої прокуратури на ухвалу місцевого суду від 29 серпня 2018 року.

У касаційній скарзі прокурор просить ухвалу апеляційного суду скасувати, стверджуючи, що суд апеляційної інстанції безпідставно відмовив у відкритті провадження за її апеляційною скаргою на ухвалу місцевого суду від 29 серпня 2018 року про відмову в задоволенні заяви про роз'яснення судового рішення, не врахувавши вимоги ст. 380 КПК, якою передбачено право апеляційного оскарження такої категорії судових рішень.

Задовольняючи касаційну скаргу прокурора, ОП ВС винесла постанову, в якій зазначила таке.

Відповідно до частин 1, 4 ст. 380 КПК об'єктом роз'яснення визнано судові рішення, яким є вироки, ухвали та постанови (ст. 369 КПК). Відповідно до ч. 2 ст. 369 КПК рішення слідчих суддів відносяться до системи судових рішень.

Як впливає із ч. 1 ст. 376 КПК, судові рішення проголошується прилюдно після виходу суду з нарадчої кімнати, головуєчий у судовому засіданні роз'яснює зміст рішення, порядок і строк його оскарження.

З урахуванням викладеного, законом передбачено два різних порядки роз'яснення судових рішень – один з них стосується усного роз'яснення, що є необхідним після проголошення судового рішення, а другий – письмового

роз'яснення судового рішення окремою ухвалою, яка в подальшому може бути самостійним предметом апеляційного оскарження.

Виходячи із системного аналізу положень ч. 1 ст. 38 КПК, колегія суддів вважає, що будь-яких застережень щодо неможливості вирішення питання про роз'яснення судового рішення: яке є результатом судового провадження та яким вирішено питання, що становило предмет його розгляду, кримінальний процесуальний закон не містить, за виключенням рішення слідчого судді апеляційного суду, ухваленого в порядку, передбаченому главою 21 КПК.

За загальним правилом, єдиним суб'єктом процесуального обов'язку щодо роз'яснення судових рішень у порядку ст. 380 КПК є суд, який ухвалив це рішення. Таким чином, якщо судове рішення є незрозумілим, суд, який його ухвалив, за заявою учасника судового провадження чи органу виконання судового рішення ухвалою роз'яснює своє рішення, не змінюючи при цьому його змісту.

У статті 390 КПК, якою визначаються ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, відсутня вказівка на можливість оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про роз'яснення або відмову в роз'ясненні судового рішення, а у ч. 3 цієї статті встановлено заборону на оскарження в апеляційному порядку інших (не зазначених у цій статті) ухвал слідчого судді.

Разом з тим, у даному випадку підлягає застосуванню ч. 4 ст. 380 КПК, яка є спеціальною нормою та закріплює можливість оскарження ухвали про роз'яснення судового рішення або відмову в його роз'ясненні, оскільки згідно з ч. 2 ст. 369 КПК ухвали слідчих суддів відносяться до системи судових рішень.

Висновок щодо застосування норми права. Згідно з ч. 1 ст. 380 КПК, якщо судове рішення, яке є результатом судового провадження та яким вирішено питання, що становило предмет його розгляду, за виключенням рішення слідчого судді апеляційного суду, ухваленого в порядку, передбаченому главою 21 КПК, є незрозумілим, суд, слідчий суддя, який його ухвалив, за заявою учасника судового провадження чи органу виконання судового рішення ухвалою роз'яснює своє рішення, не змінюючи при цьому його зміст. Апеляційному оскарженню, на підставі ч. 4 ст. 380 КПК, підлягає лише ухвала суду про роз'яснення судового рішення або відмову у його роз'ясненні постановлена за результатами розгляду заяви про роз'яснення судового рішення, якщо її предметом було судове рішення, яке підлягає роз'ясненню в порядку, передбаченому ч. 1 цієї статті.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 листопада 2019 року у справі № 367/3068/17 (провадження № 51-8936кмо18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86035067>

З текстом окремих думок цієї постанови можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86000715> та <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86035076>

1.4. Ухвала слідчого судді про зміну запобіжного заходу з особистого зобов'язання на домашній арешт підлягає апеляційному оскарженню, оскільки поняття «застосування запобіжного заходу», вжите у ст. 309 КПК, охоплює не лише його обрання, але й зміну на інший

ОП ККС ВС розглянула касаційну скаргу ОСОБА_2 на ухвалу апеляційного суду, якою йому відмовлено у відкритті апеляційного провадження на ухвалу слідчого судді про зміну підозрюваному ОСОБА_2 запобіжного заходу з особистого зобов'язання на домашній арешт.

За результатами розгляду колегія суддів ухвалила постанову, в якій зазначила таке.

Нормами процесуального закону встановлено вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку. До цього переліку, зокрема, віднесено відповідні ухвали слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, у тому числі про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

У провадженні, що розглядається, слідчий суддя задовольнив клопотання слідчого частково та відповідно до положень ст. 181 КПК змінив запобіжний захід ОСОБА_2, застосувавши у такий спосіб до підозрюваного замість особистого зобов'язання інший запобіжний захід – домашній арешт. При цьому в резолютивній частині судового рішення правильно роз'яснено порядок та строки його оскарження.

Апеляційний суд, відмовляючи у відкритті провадження за апеляційною скаргю на ухвалу слідчого судді про зміну запобіжного заходу, неправильно застосував положення ст. 309 КПК, дійшов необґрунтованого висновку про відсутність у підозрюваного ОСОБА_2 права на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді, що призвело до безпідставного обмеження його права на доступ до суду.

Висновок щодо застосування норм права. Виходячи із системного аналізу положень ст. 309 КПК та враховуючи вимоги ст. 181 КПК, суд касаційної інстанції вважає, що поняття «застосування запобіжного заходу» охоплює не лише його обрання, але й випадки зміни запобіжного заходу на інший.

Таким чином, слідчий суддя, постановивши ухвалу про зміну запобіжного заходу з особистого зобов'язання на домашній арешт, фактично застосував запобіжний захід у виді домашнього арешту, така ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку, тому право підозрюваного ОСОБА_2 на її оскарження було незаконно обмежено апеляційним судом.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 березня 2019 року у справі № 286/1695/18 (провадження № 51-7345км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80950762>

1.5. Якщо підозрюваній особі продовжено термін дії обов'язку цілодобово не залишати місце постійного проживання без дозволу слідчого, прокурора або суду, покладеного на неї раніше постановленою ухвалою слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, то дія відповідного запобіжного заходу фактично продовжується. А тому ухвала слідчого судді про продовження терміну дії вказаного вище обов'язку підлягає апеляційному оскарженню (пункти 4, 5 ч. 1 ст. 309 КПК)

ВС розглянув касаційну скаргу захисника підозрюваної ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді задоволено клопотання прокурора і продовжено щодо підозрюваної ОСОБА_1 термін дії обов'язків, покладених на неї раніше ухвалою слідчого судді цього суду про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

Не погоджуючись з указаним рішенням слідчого судді, захисник оскаржив його до апеляційного суду.

Рішення апеляційного суду про відмову у відкритті провадження мотивовано тим, що нормами ст. 309 КПК не передбачено можливості оскарження в апеляційному порядку ухвал слідчого судді про продовження терміну обов'язків передбачених ч. 5 ст. 194 КПК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що слідчий суддя, продовжуючи термін обов'язків, серед яких – обов'язок цілодобово не залишати місце постійного проживання без дозволу слідчого, прокурора або суду, фактично за відсутності відповідного клопотання сторони обвинувачення продовжив ОСОБА_1 дію запобіжного заходу у вигляді цілодобового домашнього арешту, на що не звернув уваги апеляційний суд.

Мотиви Суду. У частині 1 ст. 181 КПК визначено, що домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби. Відповідно до ч. 6 вказаної норми у разі необхідності строк тримання особи під домашнім арештом може бути продовжений за клопотанням прокурора в межах строку досудового розслідування в порядку, передбаченому ст. 199 цього Кодексу.

Статтею 309 КПК визначено перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. До цього переліку, зокрема, віднесено ухвали слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, у тому числі про застосування запобіжного заходу у виді домашнього арешту, а також про продовження строку домашнього арешту (пункти 4, 5 ч. 1 ст. 309 КПК).

У провадженні, що розглядається, слідчий суддя, продовживши підозрюваній ОСОБА_1 строк дії обов'язків, окрім передбачених ч. 5 ст. 194 КПК, ще й обов'язку у вигляді цілодобово не залишати місце постійного проживання

без дозволу слідчого, прокурора або суду, фактично продовжив дію запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, на що не звернув уваги апеляційний суд. При цьому в резолютивній частині рішення слідчого судді було правильно роз'яснено про можливість його оскарження в апеляційному порядку.

За таких обставин апеляційний суд, відмовляючи у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді, не врахував положення ст. 181, п. 5 ч. 1 ст. 309 КПК, що призвело до помилкового висновку про відсутність у захисника права на оскарження зазначеної ухвали слідчого судді.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 листопада 2019 року у справі № 461/6141/18 (провадження № 51-10296км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85542692>

1.6. Ухвала слідчого судді, відповідно до якої застосовано до підозрюваного запобіжний захід у вигляді тримання під вартою та визначено розмір застави, підлягає оскарженню в частині визначення розміру застави

ВС розглянув касаційну скаргу захисника в інтересах ОСОБА_3 на ухвалу апеляційного суду, якою йому повернуто апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді. Цією ухвалою підозрюваному ОСОБА_3 обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, також встановлено можливість звільнення ОСОБА_3 з-під варти у разі внесення застави.

У касаційній скарзі захисник вказує на безпідставну відмову апеляційного суду у відкритті апеляційного провадження при оскарженні ухвали слідчого судді лише в частині визначення розміру застави, вважає, що ухвала слідчого судді в цій частині також підлягає оскарженню.

Мотиви Суду. Ухвалою слідчого судді ОСОБА_3 обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, а застава передбачена як альтернативний запобіжний захід і є невід'ємною частиною вказаного судового рішення.

Так, процесуальним законом передбачено оскарження в апеляційному порядку ухвал слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (п. 2 ч. 1 ст. 309 КПК). При цьому законодавцем не встановлено будь-якої заборони на оскарження в апеляційному порядку такої ухвали слідчого судді, зокрема в частині визначення розміру застави.

Оскарження альтернативного запобіжного заходу, визначеного одночасно з основним в ухвалі слідчого судді, не може розглядатися як оскарження окремої ухвали слідчого судді, що не підлягає апеляційному оскарженню.

У випадку апеляційного оскарження під час досудового розслідування ухвали слідчого судді, якою застосовано до підозрюваного запобіжний захід у вигляді тримання під вартою та визначено розмір застави, за умови вимоги особи, яка подала апеляційну скаргу про скасування або зміну одного з зазначених

в ухвалі запобіжних заходів, ухвала слідчого судді підлягає апеляційному розгляду відповідно до вимог ст. 309 КПК.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 травня 2018 року у справі № 490/2455/17 (провадження № 51-784км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74266328>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду від 17 квітня 2018 року у справі № 490/5563/17 (провадження № 51-3460км 18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73469549>

1.7. Ухвала слідчого судді про повернення слідчому клопотання щодо надання дозволу на затримання з метою приводу, якщо вона містить висновок стосовно відсутності підстав для такого затримання, вважається ухвалою про відмову в наданні дозволу на затримання з метою приводу, та її може бути оскаржено в апеляційному порядку

ВС розглянув касаційну скаргу прокурора на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді повернуто клопотання слідчого про надання дозволу на затримання з метою приводу підозрюваної ОСОБА_1 у кримінальному провадженні.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що апеляційний суд безпідставно відмовив у відкритті апеляційного провадження, оскільки слідчий суддя постановив ухвалу, яка не передбачена кримінальним процесуальним законом.

Мотиви Суду. За змістом ухвали слідчий суддя фактично відмовив у задоволенні клопотання, надавши оцінку доводам слідчого та зробивши висновок про відсутність підстав для затримання з метою приводу через неповідомлення належним чином ОСОБА_1 про підозру.

Положеннями ч. 5 ст. 190, п. 1 ч. 1 ст. 309 КПК визначено, що під час досудового розслідування ухвала слідчого судді про відмову в наданні дозволу на затримання з метою приводу може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Суд апеляційної інстанції, відмовляючи у відкритті апеляційного оскарження, не дослідив у повному обсязі мотивів ухваленого слідчим суддею рішення та обмежився лише його формою, що суперечить завданню та загальним засадам кримінального провадження.

З огляду на викладене, ВС дійшов висновку про те, що ухвала судді апеляційної інстанції підлягає скасуванню із призначенням нового розгляду у суді апеляційної інстанції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 вересня 2019 року у справі № 176/2663/16-к (провадження № 51-1546км19) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84229728>

1.8. Ухвала слідчого судді про надання тимчасового доступу до речей і документів, яка не містить вичерпного переліку документів щодо здійснення фінансово-господарської діяльності юридичної особи і відповідно до якої слідчий може вилучити оригінали таких документів, зокрема в тому обсязі, що може унеможливити здійснення юридичною особою своєї діяльності, підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу адвоката на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді задоволено клопотання слідчого та надано тимчасовий доступ до речей і документів, які перебувають у володінні ТОВ з можливістю вилучення оригіналів документації щодо здійснення фінансово-господарської діяльності між ТОВ та іншими суб'єктами господарювання.

У касаційній скарзі адвокат посилається на невідповідність рішення апеляційного суду вимогам кримінального процесуального закону, оскільки судом апеляційної інстанції зроблено помилковий висновок про те, що апеляційна скарга подана на судові рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, та необґрунтовано відмовлено у відкритті апеляційного провадження на підставі ч. 4 ст. 399 КПК, оскільки чинне законодавство прямо передбачає апеляційне оскарження ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей та документів відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК.

Мотиви Суду. Апеляційний суд, приймаючи рішення щодо апеляційної скарги адвоката в інтересах ТОВ на ухвалу слідчого судді місцевого суду про тимчасовий доступ до речей та документів, не врахував такі вимоги закону щодо оскарження вищевказаної ухвали та своє рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження на підставі ч. 4 ст. 399 КПК не мотивував. Разом з тим, можливість оскаржити ухвали суду про тимчасовий доступ до речей та документів передбачена положеннями п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК.

Не оцінюючи законність чи обґрунтованість ухвали слідчого судді, оскільки це не входить до предмета касаційного перегляду, ВС визначає, що ця ухвала не містить вичерпний перелік документів, до яких надано доступ із можливістю вилучення, а вказує на неконкретний досить широкий спектр документації, яку міг вилучити слідчий. Так, в ухвалі вживаються формулювання: «документація, що відображає виробничі потужності, транспортних засобів, з зазначенням чи є вони власністю підприємства, у разі їх оренди – на підставі яких документів та на яких умовах відбувалась оренда, форма та стан розрахунків, ... наявність основних фондів (власних або орендованих), а також їх використання у виробничому процесі». Таке формулювання дозволяло слідчому вилучити такі документи або в такому обсязі, що це могло позбавити юридичну особу можливості здійснювати свою діяльність.

З огляду на це ТОВ має право оскаржити в апеляційному порядку вищевказану ухвалу слідчого судді на підставі п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК для того, щоб апеляційний суд перевірів її законність і обґрунтованість.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 листопада 2019 року у справі № 643/8933/19 (провадження № 51-3549км19) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85542696>

1.9. Ухвала слідчого судді про надання тимчасового доступу до речей і документів, відповідно до якої надано дозвіл слідчому на тимчасовий доступ до матеріалів кримінального провадження з можливістю їх вилучення без обмеження обсягу такого вилучення, підлягає апеляційному перегляду на підставі п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК, оскільки орган досудового розслідування позбавляється можливості здійснювати свою діяльність у кримінальному провадженні, в якому він проводить досудове розслідування

ВС розглянув касаційну скаргу представника Національного антикорупційного бюро на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді надано дозвіл слідчим Державного бюро розслідувань на тимчасовий доступ до матеріалів кримінального провадження, яке перебуває у володінні НАБУ, з можливістю його вилучення.

Не погоджуючись із вищезазначеною ухвалою, директор НАБУ подав апеляційну скаргу.

Апеляційний суд у зв'язку з тим, що апеляційну скаргу подано на судові рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, відмовив у відкритті апеляційного провадження.

У касаційній скарзі представник НАБУ як юридичної особи, у володінні якої перебувають речі та документи, тимчасовий доступ до яких було надано за ухвалою слідчого судді, посилається на те, що вказана ухвала слідчого судді про надання тимчасового доступу до матеріалів кримінального провадження перешкоджає діяльності детективів НАБУ зі здійснення досудового розслідування та досягнення завдань кримінального провадження, призведе до розголошення таємниці досудового розслідування особам, які на це не мають права, унеможливить подальше ефективне здійснення кримінального провадження, а тому безпосередньо впливає на інтереси НАБУ. Крім того, представник не погоджується з висновком апеляційного суду, що оскаржувана ухвала слідчого судді не позбавляє НАБУ можливості здійснювати свою діяльність, а тому не входить до переліку ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку.

Мотиви Суду. Суд апеляційної інстанції передчасно ухвалив рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження, не з'ясував належним чином на цій стадії питання, чи є ухвала слідчого судді предметом апеляційного оскарження в значенні п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК, та не навів про це належних мотивів у оскарженому судовому рішенні.

Аналізуючи правовий припис п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК, колегія суддів звертає увагу, що процесуальним законом визначено можливість оскарження в апеляційному порядку не всіх ухвал слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів, а лише тих, якими дозволено виїмку (вилучення) речей і документів, які мають такі властивості: 1) посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності; 2) інших, за відсутності яких фізична особа-підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність.

Отже, для вирішення питання, чи може бути оскаржено ухвалу слідчого судді про надання тимчасового доступу до матеріалів кримінального провадження в апеляційному порядку, важливо з'ясувати, чи позбавляється орган досудового розслідування (у цьому випадку – відповідний підрозділ детективів НАБУ) можливості здійснювати свою діяльність у разі вилучення у такого органу матеріалів кримінального провадження, в якому він проводить досудове розслідування.

При цьому необхідно враховувати специфіку та особливості правового статусу такого об'єкта тимчасового доступу до речей і документів, як матеріали кримінального провадження. По-перше, такі матеріали збираються у кримінальному провадженні з метою використання їх як доказів обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, а відсутність їх у кримінальному провадженні внаслідок виїмки не даватиме можливості органу досудового розслідування здійснювати свою діяльність із виконання завдань, визначених законом. По-друге, варто зважати на особливості регулювання недопущення розголошення відомостей досудового розслідування згідно зі ст. 222 КПК. А тому питання про надання дозволу на вилучення матеріалів кримінального провадження слідчий суддя має вирішувати з особливою ретельністю та у кожному конкретному випадку з урахуванням вимог співмірності такого ступеня втручання у досудове розслідування, обов'язково зваживши, як це може вплинути на хід досудового розслідування, повноту й об'єктивність встановлення обставин кримінального правопорушення, а також інтереси учасників кримінального провадження – як у кримінальному провадженні, у межах якого розглядається клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, так і у кримінальному провадженні, про вилучення якого заявлено клопотання.

Таким чином, колегія суддів дійшла висновку, що тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення (виїмку) в органу досудового розслідування матеріалів кримінального провадження, без обмеження обсягу такого вилучення є обставиною, що перешкоджає цьому органу здійснювати свою

діяльність, оскільки за відсутності у володінні НАБУ (підрозділів детективів, підрозділів внутрішнього контролю НАБУ) матеріалів кримінального провадження, що ним розслідується, цей орган не зможе ефективно проводити необхідні слідчі та процесуальні дії, тобто буде позбавлений можливості здійснювати відповідно до визначених законом завдань свою діяльність щодо досудового розслідування зазначеного кримінального провадження. А отже, ухвалу слідчого судді, якою надано тимчасовий доступ до речей і документів та дозволено вилучення матеріалів кримінального провадження, може бути оскаржено в апеляційному порядку відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 жовтня 2019 року у справі № 575/27915/19-к (провадження № 51-3811км19) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85269292>

1.10. Ухвала слідчого судді про повернення скарги або відмову у відкритті провадження підлягає апеляційному оскарженню на підставі ч. 6 ст. 304 КПК, незважаючи на відсутність такої ухвали у переліку ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку під час досудового розслідування (ст. 309 цього Кодексу)

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі ч. 3 ст. 309, ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді ОСОБА_1 відмовлено у відкритті провадження за його скаргою про зобов'язання відповідної уповноваженої особи Міністерства юстиції України надіслати йому або з нагоди вручити особисто в руки копію документа.

У касаційній скарзі ОСОБА_1 вказує на те, що відповідно до положень ч. 6 ст. 304 КПК ухвала слідчого судді про відмову у відкритті провадження є предметом перегляду суду апеляційної інстанції.

Мотиви Суду. Суддя апеляційного суду, керуючись положеннями ст. 309 КПК, якими передбачено вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку під час досудового розслідування, дійшов висновку, що ухвалу слідчого судді про відмову у відкритті провадження до цього переліку не віднесено, а тому вона оскарженню не підлягає.

Однак, з таким висновком судді апеляційного суду колегія суддів не може погодитись, оскільки можливість оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про повернення скарги або відмову у відкритті провадження передбачена положеннями ч. 6 ст. 304 КПК.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 серпня 2019 року у справі № 199/894/18 (провадження № 51-7108км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84006018>

1.11. Заявник має право на оскарження ухвали слідчого судді про відмову у відкритті провадження за його скаргою на невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР в апеляційному порядку на підставі ст. 304 КПК

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду, якою апеляційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу слідчого судді повернуто на підставі п. 2 ч. 3 ст. 399 КПК особі, яка її подала.

Ухвалою слідчого судді відмовлено у відкритті провадження за скаргою ОСОБА_1 на бездіяльність службових осіб управління поліції, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР.

У касаційній скарзі ОСОБА_1 вказує на помилковість висновків суду апеляційної інстанції про те, що він не має права на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді. Зазначає, що суддя апеляційного суду в ухвалі безпідставно послався на ст. 393 КПК, оскільки ця норма закону передбачає право на апеляційне оскарження вже під час розгляду справи в суді по суті після спрямування до суду обвинувального акта і вимоги цієї статті не стосуються апеляційного оскарження заявником в апеляційному порядку ухвали слідчого судді.

Мотиви Суду. Як убачається з оскаржуваної ухвали апеляційного суду, рішення про повернення апеляційної скарги ОСОБА_1 було прийнято з огляду на положення ч. 3 ст. 399 КПК, п. 2 якої передбачає, що апеляційна скарга повертається, якщо апеляційну скаргу подала особа, яка не має права її подавати.

Підставою ж для повернення апеляційної скарги ОСОБА_1 апеляційний суд у своїй ухвалі зазначив те, що з огляду на положення ст. 393 КПК, яка встановлює коло осіб, які мають право на апеляційне оскарження судових рішень, ОСОБА_1 не наділений правом на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді.

Водночас, згідно з п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК заявником може бути оскаржено бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення.

Відповідно до положень ч. 6 ст. 304 КПК ухвала про повернення скарги або відмову у відкритті провадження може бути оскаржена заявником в апеляційному порядку.

А тому з огляду на положення п. 1 ч. 1 ст. 303, ч. 6 ст. 304 КПК ОСОБА_1 мав право на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 червня 2019 року у справі № 758/11180/18 (провадження № 51-9730км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82265318>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду від 15 листопада 2018 року у справі № 565/502/17 (провадження № 51-2802км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78011399>

1.12. Суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці законності ухвали слідчого судді про надання дозволу на проведення позапланової перевірки, однак це правило не може бути беззастережно застосовано, якщо кримінальне провадження закрито з реабілітуючих підстав

ВС розглянув касаційну скаргу представника ТОВ на ухвалу апеляційного суду, який, керуючись ч. 4 ст. 399 КПК, відмовив йому у відкритті провадження і повернув апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді.

Слідчий суддя задовольнив клопотання слідчого і надав дозвіл на проведення у кримінальному провадженні позапланової перевірки ТОВ з питань правомірності нарахування бюджетного відшкодування податку на додану вартість на розрахунковий рахунок платника у банку.

Мотиви Суду. Відповідно до правових висновків ВП ВС, викладених у постановою від 23 травня 2018 року (провадження № 13-16сво18 та № 13-19кс18), у разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилає положення ч. 3 ст. 309 КПК, суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці її законності, посилаючись на приписи ч. 4 ст. 399 цього Кодексу. Право на апеляційне оскарження такого судового рішення підлягає забезпеченню на підставі п. 17 ч. 1 ст. 7 та ч. 1 ст. 24 КПК, які його гарантують, з огляду на положення ч. 6 ст. 9 зазначеного Кодексу.

Разом із тим, із наявних у ВС даних убачається, що постановою слідчого кримінальне провадження, у межах якого надавався дозвіл на проведення позапланової перевірки, закрито на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку з установленням відсутності в діяннях службових осіб, у тому числі ТОВ, складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 15 і ч. 5 ст. 191 КК.

Як впливає зі змісту положень глави 26 КПК, рішення слідчого судді можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, і процедура їх апеляційного перегляду здійснюється на стадії проведення такого розслідування.

Натомість у цій справі досудове розслідування закінчено, оскільки прийнято процесуальне рішення про закриття кримінального провадження.

За таких обставин правові висновки, викладені у згаданих постановою ВП ВС, не можуть бути беззастережно застосовані до обставин цієї справи, яку закрито з реабілітуючих підстав.

Отже, доводи касаційної скарги, яку було подано до винесення слідчим рішенням про закриття кримінального провадження, наразі не можуть слугувати безумовними підставами для скасування оскарженої ухвали апеляційного суду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 березня 2019 року у справі № 686/20143/16-к (провадження № 51-706км17) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80555776>

1.13. Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді про арешт майна без використання процедури скасування арешту майна шляхом подання клопотання про його скасування слідчому судді не є підставою для повернення апеляційної скарги

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_2 на ухвалу апеляційного суду, якою йому повернуто апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді задоволено клопотання слідчого та накладено арешт на майно, яке належить ОСОБА_2, вилучене під час проведення обшуку.

Ухвалою апеляційного суду апеляційну скаргу ОСОБА_2 повернуто як таку, що подана без використання процедури можливого вирішення порушених питань у порядку ч. 1 ст. 174 КПК.

Касаційну скаргу ОСОБА_2 вмотивовує безпідставним поверненням апеляційної скарги з огляду на те, що ухвалу слідчого судді відповідно до вимог ст. 309 КПК може бути оскаржено в апеляційному порядку.

Мотиви Суду. Пункт 10 ст. 393 та ч. 1 ст. 174 КПК передбачають різні способи судового захисту обмежених прав та законних інтересів особи у зв'язку із застосуванням заходів забезпечення кримінального провадження. Відповідно, законодавцем закріплено як мінімум два можливі варіанти скасування арешту майна.

Крім того, процесуальним законом передбачено чіткий перелік підстав, на яких апеляційна скарга підлягає поверненню. Подання апеляційної скарги без використання процедури можливого вирішення порушених питань у порядку іншої статті є не підставою для повернення апеляційної скарги.

Відповідно до положень КПК захист прав власності осіб, щодо майна яких вирішується питання про арешт, шляхом подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді про арешт майна на підставі п. 9 ч. 1 ст. 309, ст. 310 КПК є самостійним інститутом, а не похідним від заявлення клопотання про скасування арешту майна відповідно до ст. 174 КПК.

З огляду на викладене ВС погоджується із доводами касаційної скарги, що рішення про повернення апеляційної скарги як такої, яку подано без використання процедури можливого вирішення порушених питань у порядку ч. 1 ст. 174 КПК, прийнято всупереч нормам процесуального закону, що є порушенням права на доступ до суду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 липня 2018 року у справі № 640/19670/15-к (провадження № 51-1729км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75395324>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду від 15 березня 2018 року у справі № 642/4925/16-к (провадження № 51-2813км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72819620>

1.14. Ухвалу слідчого судді про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмову у такому направленні може бути оскаржено в апеляційному порядку

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді відмовлено у задоволенні клопотання ОСОБА_1 про направлення осіб до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи у кримінальному провадженні щодо факту нанесення тілесних ушкоджень з використанням засобів телекомунікації.

У касаційній скарзі ОСОБА_1 стверджує, що ухвала слідчого судді є предметом перегляду суду апеляційної інстанції, а тому останній всупереч положенням ст. 309 КПК безпідставно відмовив у відкритті провадження за його скаргою.

Мотиви Суду. Суддя апеляційного суду, керуючись положеннями ст. 309 КПК, якими передбачено вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку під час досудового розслідування, дійшов висновку, що ухвалу слідчого судді про відмову у направленні осіб до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи до цього переліку не віднесено, а тому оскарженню не підлягає.

Однак з таким висновком судді апеляційного суду колегія суддів не погоджується з таких підстав.

Згідно з положенням ч. 3 ст. 309 КПК ухвала слідчого судді про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмова у такому направленні може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Відповідно до вимог п. 8 ч. 1 ст. 309 КПК під час досудового розслідування можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, ухвали слідчого судді про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмову у такому направленні.

З огляду на зазначене, рішення суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті провадження за скаргою ОСОБА_1 на ухвалу слідчого судді суперечить вимогам кримінального процесуального закону.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 березня 2018 року у справі № 638/5585/17-к (провадження № 51-1379км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72819547>

РОЗДІЛ 2. Ухвали слідчих суддів, які не підлягають апеляційному оскарженню

2.1. Перегляд за нововиявленими обставинами ухвал слідчого судді, а також рішень суду апеляційної інстанції щодо таких ухвал кримінальним процесуальним законодавством не передбачений.

Вирішення суддею питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами (ч. 2 ст. 464 КПК) означає надання судді повноважень перевірити наявність підстав для відкриття провадження за нововиявленими обставинами та ухвалити рішення про відкриття такого провадження або відмову у його відкритті

ОП ККС ВС розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду від 12 березня 2019 року про відмову у відкритті апеляційного провадження за заявою ОСОБА_1 про перегляд ухвали апеляційного суду від 26 січня 2018 року за нововиявленими обставинами.

Ухвалою слідчого судді від 18 січня 2018 року було відмовлено у задоволенні клопотання слідчого про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо підозрюваної ОСОБА_1 та до останньої був застосований запобіжний захід у вигляді домашнього арешту з покладанням обов'язків, передбачених пунктами 1, 2, 4 ч. 5 ст. 194 КПК.

На зазначену ухвалу слідчого судді прокурором була подана апеляційна скарга, в якій він просив скасувати ухвалу суду першої інстанції та постановити нову, якою обрати підозрюваній ОСОБА_1 запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Ухвалою апеляційного суду від 26 січня 2018 року апеляційна скарга прокурора була частково задоволена, ухвала слідчого судді від 18 січня 2018 року скасована та постановлена нова ухвала, якою клопотання слідчого про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо підозрюваної ОСОБА_1 було частково задоволено та до ОСОБА_1 був застосований запобіжний захід у вигляді застави з покладенням обов'язків, у разі її внесення, передбачених пунктами 1,2,3, 4 частини 5 ст. 194 КПК.

11 березня 2019 року ОСОБА_1 звернулась до апеляційного суду з заявою про перегляд зазначеної вище ухвали апеляційного суду від 26 січня 2018 року за нововиявленими обставинами.

Ухвалою апеляційного суду від 12 березня 2019 року відмовлено у відкритті апеляційного провадження за заявою ОСОБА_1 про перегляд ухвали апеляційного суду за нововиявленими обставинами. Зазначене рішення апеляційний суд обґрунтував тим, що кримінальним процесуальним законом взагалі не передбачено можливості переглянути за нововиявленими обставинами рішення

апеляційного суду, яке було ухвалене після перевірки рішення слідчого судді, що приймалося під час досудового розслідування.

Касаційна скарга мотивована тим, що вказана ухвала постановлена з істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону. Зазначається, що суддя помилково визнав тотожними перевірку ухвал слідчого судді та перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами. Вказується, що в заяві про перегляд за нововиявленими обставинами були чітко вказані обставини, які заявник вважала нововиявленими, що жодних правових підстав для відмови у відкритті провадження за заявою ОСОБА_1 в ухвалі не вказано і КПК не містить норм, які б давали суду право для відмови у відкритті провадження за заявою про перегляд за нововиявленими обставинами.

За результатами розгляду ОП ККС ВС постановила наступне.

Відповідно до ч. 2 ст. 464 КПК не пізніше наступного дня після надходження заяви до суду суддя перевіряє її відповідність вимогам ст. 462 КПК і «вирішує питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами».

ВС звертає увагу на те, що законодавець використав у цій нормі саме формулювання «суддя ... вирішує питання про відкриття ... провадження ...», а не «суддя ... відкриває ... провадження ...». Перше формулювання, на відміну від другого, насправді не означає, що за результатами вирішення відповідного питання має бути ухвалене лише рішення про відкриття провадження. Надавши судді повноваження «вирішувати питання», законодавець тим самим надав судді повноваження оцінювати, чи є підстави для відкриття провадження і, таким чином, повноваження вирішувати, чи відкрити провадження, або ж відмовити у його відкритті.

Саме у такому значенні формулювання «вирішує питання про» використовується в багатьох положеннях КПК:

– у ст. 12 – «кожен, кого затримано ... повинен бути в найкоротший строк доставлений до слідчого судді для вирішення питання про законність та обґрунтованість його затримання, іншого позбавлення свободи та подальшого тримання»;

– у ст. 34 – «питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції вирішується колегією суддів»;

– у ст. 90 – «рішення національного суду або міжнародної судової установи ... має преюдиціальне значення для суду, який вирішує питання про допустимість доказів»;

– у ст. 174 – «суд одночасно з ухваленням судового рішення, яким закінчується судовий розгляд, вирішує питання про скасування арешту майна»;

– у ст. 182 – «... суд вирішує питання про застосування до підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді застави у більшому розмірі або іншого запобіжного заходу ...»;

– у ст. 429 – «... після усунення недоліків касаційної скарги чи закінчення строку, встановленого для усунення недоліків касаційної скарги, суд касаційної інстанції вирішує питання про відкриття касаційного провадження».

У жодному з наведених прикладів використання формулювання «вирішує питання про ...» не означає, що у судді є лише один варіант вирішення відповідного питання, зокрема, ухвалити рішення, яке називається після прийменника «про». Насправді, в усіх наведених нормах слова «питання про ...» указують лише на предмет, якого стосується питання, і не обмежують компетенцію суду одним єдиним можливим рішенням.

Таким чином, вирішення судом питання про відкриття провадження означає, що питання стосується того, чи є підстави для відкриття провадження. І таким чином, ВС робить висновок, що таке формулювання дає судді повноваження як відкрити, так і відмовити у відкритті провадження, і вирішення цього питання залежить від наявності або відсутності підстав для відкриття провадження за нововиявленими обставинами.

У цьому провадженні суддя апеляційного суду відмовив у відкритті провадження, посилаючись на те, що відповідно до кримінального процесуального законодавства України, апеляційний суд не має права переглядати за нововиявленими обставинами ухвалу апеляційного суду за результатами перегляду в апеляційному порядку ухвали слідчого судді.

ВС погоджується із наведеною позицією.

Так, системне, логічне й телеологічне тлумачення норм, що містяться в главі 34 КПК указує на те, що перегляду за нововиявленими обставинами підлягають не всі судові рішення, а лише ті, якими завершується розгляд кримінального провадження по суті в суді відповідної інстанції.

По-перше, на це вказує зміст ст. 459 КПК, ч. 2 якої визначає, що слід вважати нововиявленими обставинами:

- штучне створення або підроблення доказів, неправильність перекладу висновку і пояснень експерта, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, на яких ґрунтується вирок;

- скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення вироку чи постановлення ухвали, що належить переглянути;

- інші обставини, які не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність вироку чи ухвали, що належить переглянути.

Логіка і мета цієї норми, з огляду на її зміст, вказують на те, що процедура перегляду за нововиявленими обставинами має застосовуватися до тих судових рішень, якими завершено кримінальне провадження по суті та які, власне, й породжують певні кримінально-правові наслідки або констатують відсутність підстав для настання таких наслідків (вирок, ухвала про застосування примусових

заходів виховного або медичного характеру, судові рішення судів апеляційної та касаційної інстанції щодо таких рішень).

Такий висновок цілком узгоджується із загальним законодавчим підходом до регламентації різних процедур перегляду судових рішень. Наприклад, чинне кримінальне процесуальне законодавство гарантує право на апеляційне оскарження судових рішень, якими завершено розгляд кримінального провадження по суті, однак лише в деяких, дуже обмежених, випадках передбачає можливість окремого апеляційного оскарження ухвал суду, що постановляються під час підготовчого судового засідання чи судового розгляду кримінального провадження і якими розгляд цього провадження не завершується по суті.

Більше того, логіка розміщення глави 34 у структурі КПК з урахуванням системного тлумачення норм цієї глави у сукупності з іншими нормами, що в цілому визначають процедуру судового провадження, призводить до висновку, що перегляд за нововиявленими обставинами є надзвичайною (екстраординарною) процедурою перегляду судових рішень у виняткових випадках, коли після завершення розгляду кримінальної справи в звичайному порядку (в судах першої, апеляційної і касаційної інстанції) виявлені обставини, що могли суттєво вплинути на прийняті судові рішення, і внаслідок завершення кримінального провадження, розгляд цих обставин у звичайному порядку кримінального провадження став недоступним.

Такий висновок ґрунтується на загально-правовому принципі остаточності судових рішень (*res judicata*), що знаходить відображення й у змісті відповідних положень інших процесуальних кодексів. Так, ст. 423 ЦПК передбачає, що предметом перегляду за нововиявленими обставинами може бути лише судові рішення, яким закінчено розгляд справи. Аналогічні положення містяться в ст. 320 ГПК та ст. 361 КАСУ.

По-друге, на відміну від права на апеляційне оскарження, жодна норма КПК не містить указівки на можливість перегляду за нововиявленими обставинами ухвал слідчих суддів.

Так, у главі 34 КПК йдеться лише про «суд», тоді як «слідчий суддя» взагалі не згадується.

Крім того, ст. 260 КПК передбачає, що право подати заяву про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили, мають учасники судового провадження. При цьому відповідно до положень ст. 3 КПК, яка містить визначення основних термінів КПК, чітко розрізняє стадії досудового провадження і судового провадження (п. 10 ч. 1 ст. 3 КПК) і визначає судові провадження як кримінальне провадження у суді першої інстанції, яке включає підготовче судові провадження, судовий розгляд і ухвалення та проголошення судового рішення, провадження з перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, а також за нововиявленими або виключними обставинами (п. 24 ч. 1 ст. 3 КПК).

При цьому відсутність можливості перегляду за нововиявленими обставинами рішень слідчих суддів, ухвалених під час досудового розслідування, цілком компенсується іншими процесуальними механізмами (наприклад, необхідністю періодично переглядати обґрунтованість подальшого застосування запобіжного заходу, можливість подати слідчому судді клопотання про скасування чи зміну такого заходу, можливістю апеляційного оскарження окремих ухвал слідчого судді, можливістю заявити заперечення щодо законності ухвал слідчого судді в підготовчому судовому засіданні чи на стадії судового розгляду тощо).

Таким чином, ухвала апеляційного суду від 26 січня 2018 року є законною та обґрунтованою. При цьому помилкове посилання апеляційного суду на ч. 4 ст. 399 КПК, замість ч. 2 ст. 464 КПК, само по собі не впливає на правильність ухваленого судом рішення і не є істотним порушенням вимог КПК.

Висновок щодо застосування норм права.

1. Положення ч. 1 ст. 459 КПК слід розуміти як такі, що передбачають можливість перегляду за нововиявленими обставинами судових рішень, що набрали законної сили та якими завершено розгляд кримінального провадження по суті в суді відповідної інстанції.

Перегляд за нововиявленими обставинами ухвал слідчого судді, а також рішень суду апеляційної інстанції щодо таких ухвал, кримінальним процесуальним законодавством не передбачений.

2. Положення ч. 2 ст. 464 КПК про те, що «суддя ... вирішує питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами», слід розуміти як такі, що надають судді повноваження перевірити наявність підстав для відкриття провадження за нововиявленими обставинами та ухвалити рішення про відкриття такого провадження або відмову у його відкритті.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 лютого 2020 року у справі № 522/14170/17 (провадження № 51-1836кмо19) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87424124>

2.2. Ухвала слідчого судді про передачу в управління майна, на яке накладено арешт, АРМА, не підлягає оскарженню в апеляційному порядку. Арешт майна та його передача на зберігання як речового доказу у кримінальному провадженні, у тому числі в управління АРМА, мають різні підстави

ОП ККС ВС розглянула касаційну скаргу захисника підозрюваного на ухвалу апеляційного суду від 26 квітня 2019 року та касаційну скаргу адвоката в інтересах ОСОБА_2, ОСОБА_3 та ОСОБА_4 на ухвалу апеляційного суду від 11 квітня 2019 року у справі № 758/16546/18, якими відмовлено у відкритті апеляційного провадження на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 28 березня 2019 року про визначення порядку зберігання речових доказів у кримінальному провадженні – нерухомого майна, на яке накладено арешт, шляхом передачі в управління АРМА.

За результатами розгляду ОП ухвалила постанову, в якій зазначила таке.

Спеціальний порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування регламентовано у главі 26 КПК, зокрема, у параграфі 2 встановлено порядок оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування, у тому числі законодавець у ст. 309 КПК вказав чіткий їх перелік.

До таких ухвал відповідно до п. 9 цієї статті віднесено і ухвалу про арешт майна або відмову у ньому, оскільки арешт майна у кримінальному провадженні відповідно до вимог ч. 2 ст. 131 КПК є одним із заходів забезпечення кримінального провадження. Поняття арешту майна визначається у ч. 1 ст. 170 КПК.

Ухвала слідчого судді про визначення порядку зберігання речових доказів у кримінальному провадженні шляхом передачі в управління АРМА має іншу правову природу. Це судове рішення вирішує інше питання, яке перебуває поза межами розділу II КПК, що визначає заходи забезпечення кримінального провадження та підстави їх застосування, у тому числі й глави 17 КПК, яка регламентує порядок накладення арешту на майно у кримінальному провадженні. Зокрема, така ухвала слідчого судді, якою визначається порядок зберігання речових доказів у кримінальному провадженні шляхом передачі в управління АРМА, встановлює спосіб їх (речових доказів) зберігання.

Таким чином, потрібно розрізняти підстави для арешту майна від передачі такого майна на зберігання як речового доказу у кримінальному провадженні, у тому числі передачі майна в управління АРМА, а їх ототожнення є помилковим.

Кримінальне процесуальне законодавство передбачає спеціальну процедуру (особливий спосіб) визначення порядку зберігання речових доказів у кримінальному провадженні шляхом передачі в управління АРМА. Зокрема, звернення до суду з клопотанням щодо визначення порядку зберігання речових доказів у кримінальному провадженні, а слідчий суддя, керуючись положеннями статей 100, 171–173, ч. 3 ст. 309 КПК та п. 2 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», розглядає таке клопотання про визначення порядку зберігання речових доказів, у тому числі й майна, на яке накладено арешт, у кримінальному провадженні. Тобто при розгляді питання про визначення порядку зберігання речових доказів у кримінальному провадженні слід керуватися як загальними нормами, зокрема щодо порядку розгляду подання слідчого, так і спеціальними, зокрема частинами 2, 6 та 7 ст. 100 КПК щодо порядку зберігання речових доказів, а також ч. 1 ст. 309 КПК щодо переліку судових рішень слідчого судді, які підлягають оскарженню в апеляційному порядку.

У нормативному приписі ч. 3 ст. 309 КПК імперативно вказано, що інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді. Саме до таких рішень належить

і рішення слідчого судді, яким визначається порядок зберігання речових доказів у кримінальному провадженні.

Висновок щодо застосування норми права. Ухвала слідчого судді про визначення порядку зберігання речових доказів у кримінальному провадженні шляхом передачі в управління АРМА майна, яке є речовим доказом у цьому кримінальному провадженні і на яке накладено арешт, оскарженню в апеляційному порядку не підлягає відповідно до вимог ст. 309 КПК.

У справі було висловлено окрему думку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 січня 2020 року у справі № 758/16546/18 (провадження № 51-620км19) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87298220>. З текстом окремої думки цієї постанови можна ознайомитись за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87298243>

2.3. Касаційне провадження за касаційною скаргою на ухвалу апеляційного суду про повернення апеляційної скарги підлягає закриттю, якщо після надходження матеріалів провадження до касаційного суду стало відомо, що учасник провадження повторно подав апеляційну скаргу на ухвалу місцевого суду, яку апеляційним судом розглянуто по суті

ОП ККС ВС розглянула касаційну скаргу адвоката – представника ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду від 06 листопада 2018 року у справі № 757/40473/18-к про повернення апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 17 серпня 2018 року про накладення арешту на майно.

За результатами розгляду ОП постановила ухвалу, в якій зазначила таке.

У касаційному провадженні встановлено, що ухвалою апеляційного суду повернуто апеляційну скаргу адвоката, який діє в інтересах ОСОБА_1, на ухвалу слідчого судді як таку, що подана після закінчення строку на апеляційне оскарження і особа, яка її подала, не порушувала питання про поновлення такого строку.

Відповідно до вимог ч. 3 ст. 395, ст. 116 КПК адвокатом подана через поштове відправлення повторна апеляційна скарга. Ухвалою апеляційного суду від 26 лютого 2019 року за результатами розгляду повторної апеляційної скарги адвоката ухвалу слідчого судді місцевого суду від 17 серпня 2018 року залишено без зміни, а апеляційну скаргу захисника – без задоволення.

Згідно з ч. 4 ст. 424 КПК ухвала слідчого судді після її перегляду в апеляційному порядку, а також ухвала суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на таку ухвалу оскарженню в касаційному порядку не підлягають. Таким чином, стороною захисту інтересів власника вичерпано процесуальні можливості оскарження судового рішення слідчого судді про арешт нерухомого майна, оскільки суд апеляційної інстанції постановив остаточне

рішення за результатами розгляду апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 17 серпня 2018 року.

Законодавчо визначені повноваження касаційного суду щодо рішень слідчих суддів – забезпечити провадження з перегляду таких рішень в апеляційному порядку згідно з вимогами кримінального процесуального закону. Предметом касаційного перегляду є ухвали апеляційних судів про повернення апеляційної скарги або про відмову у відкритті апеляційного провадження в контексті статей 393, 424 КПК.

З урахуванням викладеного ОП ККС ВС вважає, що в разі скасування ухвали апеляційного суду про повернення апеляційної скарги, коли після надходження матеріалів провадження до касаційного суду стало відомо, що учасник провадження, скориставшись своїм правом, передбаченим ч. 7 ст. 399 КПК, повторно подав апеляційну скаргу на ухвалу місцевого суду, за результатами розгляду якої суд апеляційної інстанції постановив остаточне рішення, касаційне провадження підлягає закриттю.

Таким чином, у цьому кримінальному провадженні, з огляду на реалізацію стороною захисту права на апеляційний перегляд справи та прийняття остаточного рішення апеляційним судом, яке не підлягає оскарженню в касаційному порядку, касаційне провадження підлягає закриттю.

Висновок щодо застосування норм права. У випадку відкриття касаційного провадження щодо ухвали апеляційного суду про повернення апеляційної скарги, коли після надходження витребуваних матеріалів провадження до касаційного суду стало відомо, що учасник провадження, скориставшись своїм правом, передбаченим ч. 7 ст. 399 КПК, повторно подав апеляційну скаргу на ухвалу місцевого суду, за результатами розгляду якої суд апеляційної інстанції постановив остаточне рішення, що не підлягає касаційному оскарженню, касаційне провадження підлягає закриттю.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 вересня 2019 року у справі № 757/40473/18-к (провадження № 51-601кмо19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84583303>. З текстом окремої думки цієї постанови можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84726095>

Аналогічну позицію висловлено в ухвалі Верховного Суду від 14 березня 2019 року у справі № 522/17709/18 (провадження № 51-1128ск19), з якою можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80487634>

2.4. Ухвала слідчого судді про повернення заяви про перегляд за виключними обставинами ухвали підготовчого судового засідання суду першої інстанції в частині продовження дії запобіжного заходу, що був застосований до обвинуваченого, не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу захисника в інтересах засудженого ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду, якою йому відмовлено у відкритті провадження за його апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Слідчий суддя повернув заяву захисника в інтересах обвинуваченого ОСОБА_1 про перегляд за виключними обставинами ухвали районного суду від 1 вересня 2016 року в частині продовження дії застосованого до обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Суддя апеляційного суду, керуючись ч. 4 ст. 399 КПК, відмовив у відкритті провадження за апеляційною скаргою захисника на зазначену ухвалу слідчого судді.

У касаційній скарзі захисник в інтересах обвинуваченого ОСОБА_1 посилається на те, що апеляційним судом порушено ст. 6 Конвенції, положення статей 19, 24, 55, 129 Конституції, статей 392, 464, 467 КПК. Зазначає, що ухвала перешкоджає розгляду судового провадження, порушує право обвинуваченого ОСОБА_1 на захист та обмежує його у доступі до правосуддя. Стверджує, що чинним законодавством не встановлено заборони на оскарження таких ухвал слідчого судді.

Мотиви Суду. Відповідно до положень ст. 467 КПК судові рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами може бути оскаржене в порядку, передбаченому цим Кодексом, для оскарження судових рішень суду відповідної інстанції.

Водночас ч. 2 ст. 392 КПК встановлено, що ухвали, постановлені під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судових рішень, передбачених ч. 1 цієї статті, окремому оскарженню не підлягають, крім випадків, визначених цим Кодексом. Заперечення проти таких ухвал можуть бути включені до апеляційної скарги на судові рішення, передбачене ч. 1 цієї статті.

Нормами, зазначеними в ч. 3 ст. 464 та ч. 3 ст. 429 КПК, не передбачено оскарження ухвали про повернення заяви про перегляд судового рішення за виключними обставинами.

Крім цього, Суд узяв до уваги, що:

– ухвала підготовчого судового засідання районного суду про продовження дії застосованого до обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою не є остаточним рішенням і відповідно до вимог закону не підлягає окремому оскарженню, у зв'язку з чим така ухвала з урахуванням положень, передбачених ч. 2 ст. 392 та ст. 467 КПК, не може бути предметом перегляду за виключними обставинами в порядку, встановленому главою 34 цього Кодексу;

– законодавцем у ст. 307 КПК визначено перелік рішень, які може приймати слідчий суддя під час досудового розслідування, та у ст. 309 КПК наведено перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, однак оскарження ухвали підготовчого судового засідання до слідчого судді зазначеними нормами не передбачено.

За таких обставин висновок суду апеляційної інстанції про те, що кримінальним процесуальним законом не передбачено можливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про повернення заяви про перегляд за виключними обставинами ухвали підготовчого судового засідання суду першої інстанції в частині продовження дії застосованого до обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, з урахуванням конкретних обставин цього провадження в цілому, є обґрунтованим.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 травня 2019 року у справі № 756/17348/17 (провадження № 51-7383км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82188508>

2.5. Ухвала слідчого судді, яку постановлено за результатами розгляду поданої в порядку ст. 206 КПК скарги щодо незаконного затримання особи відповідно до ст. 208 КПК, не підлягає апеляційному оскарженню

ОП ККС ВС розглянула в судовому засіданні кримінальне провадження за касаційною скаргою захисників на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 28 травня 2018 року, якою відмовлено у відкритті провадження за скаргою захисників в інтересах ОСОБА_1 у порядку ст. 206 КПК на незаконне затримання останнього відповідно до ст. 208 КПК, та ухвалу апеляційного суду від 05 червня 2018 року у справі № 766/22242/17, якою відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою захисників.

За результатами розгляду ОП винесла постанову, в якій зазначила таке.

Згідно з положеннями ст. 424 КПК ухвали слідчого судді оскарженню в касаційному порядку не підлягають, тому ВС у межах цього провадження не переглядає в касаційному порядку ухвалу слідчого судді, якою відмовлено у відкритті провадження за скаргою захисників у порядку ст. 206 КПК на незаконне затримання останнього відповідно до ст. 208 КПК.

Натомість ухвала апеляційного суду про відмову у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді є предметом касаційного оскарження на підставі ч. 2 ст. 424 КПК.

Так, у ч. 1 ст. 309 КПК визначено перелік ухвал слідчих суддів, які підлягають апеляційному оскарженню під час досудового розслідування. До числа цих ухвал не відносяться ухвали слідчих суддів щодо скарг, поданих у порядку ст. 206 КПК.

Оскаржена ухвала апеляційного суду так само не підлягає апеляційному оскарженню і на підставі ч. 2 ст. 309 КПК з огляду на наступне. Так, ч. 2 ст. 309 КПК

визначає, окрім іншого, яке явно не стосується цього випадку, що під час досудового розслідування в апеляційному порядку можуть бути оскаржені ухвали слідчого судді про відмову у відкритті провадження за скаргою на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора. При цьому перелік рішень, дій чи бездіяльність слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування до слідчого судді, визначено у ст. 303 КПК.

Проте на відміну від порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, передбаченого статтями 303–308 КПК, ст. 206 КПК встановлює загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини, які в частині перевірки підстав позбавлення особи свободи реалізуються виключно у передбачений цією статтею спосіб.

Стаття 206 КПК надає слідчому судді специфічні повноваження щодо перевірки наявності підстав позбавлення особи свободи (зокрема, наявності судового рішення та ін.) та звільнення такої особи, якщо за результатами такої перевірки відповідних підстав не буде встановлено, або забезпечення проведення у найкоротший строк розгляду клопотання прокурора, слідчого про застосування запобіжного заходу. Таким чином, положення ст. 206 КПК мають на меті забезпечення процесуального механізму звільнення слідчим суддею будь-якої особи, яка позбавлена свободи за відсутності судового рішення, та застосовуються саме в таких випадках. При цьому вказаний механізм не включає процедур оскарження рішень, дій чи бездіяльності працівників правоохоронних органів, пов'язаних із затриманням особи в порядку, передбаченому ст. 208 КПК, *post factum*, оскільки відповідні заперечення особа може висловити під час вирішення питання про застосування запобіжного заходу та/або під час підготовчого судового засідання й судового розгляду кримінального провадження по суті.

Висновок щодо застосування норм права. Оскільки ухвала слідчого судді щодо скарги, поданої в порядку ст. 206 КПК, у переліку, передбаченому ст. 309 КПК, відсутня, звернення до суду з апеляційною скаргою на таке рішення є підставою для відмови у відкритті апеляційного провадження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 травня 2019 року у справі № 766/22242/17 (провадження № 51-7276км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82218010>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 361/1538/19 (провадження № 51-2687км19), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83870726> та у постанові Верховного Суду від 15 серпня 2019 року у справі № 219/13025/18 (провадження № 51-10425км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83749673>

2.6. Ухвала слідчого судді про надання дозволу на затримання особи з метою приводу апеляційному оскарженню не підлягає

ВС розглянув касаційну скаргу захисника – адвоката, яка діє в інтересах ОСОБА_2, на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі ч. 4 ст. 399 КПК їй відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді надано дозвіл на затримання ОСОБА_2 з метою його приводу для участі у розгляді клопотання про застосування щодо нього запобіжного заходу у виді тримання під вартою.

У касаційній скарзі захисник зазначила, що апеляційний суд, відмовляючи у відкритті провадження, не врахував, що на час розгляду судом клопотання про надання дозволу на затримання з метою приводу ОСОБА_2 для участі у розгляді клопотання про застосування щодо нього запобіжного заходу у виді тримання під вартою за ухвалою слідчого судді повернуто на доопрацювання клопотання слідчого про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою стосовно ОСОБА_2. Тобто слідчий всупереч вимогам ч. 2 ст. 189 КПК незаконно звернувся до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на затримання з метою приводу ОСОБА_2 для участі у розгляді клопотання про застосування до нього запобіжного заходу у виді тримання під вартою, оскільки воно було подано до суду раніше ніж клопотання про застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою.

Мотиви Суду. Статтею 309 КПК визначено вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку.

Проте зазначена ухвала слідчого судді до цього переліку не входить.

Частиною 3 ст. 309 КПК передбачено, що скарги на інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді. Крім того, ч. 5 ст. 190 КПК визначено, що ухвала про дозвіл на затримання оскарженню не підлягає.

Встановивши, що в апеляційному порядку оскаржується зазначена вище ухвала слідчого судді, яка за правилами КПК не підлягає оскарженню в такому порядку, апеляційний суд правильно відмовив у відкритті провадження за скаргою захисників ОСОБА_2.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 лютого 2019 року у справі № 161/4229/18 (провадження № 51-6433км18) можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80224193>

2.7. Ухвала слідчого судді про скасування арешту майна, постановлена за правилами ст.174 КПК, не підлягає апеляційному оскарженню. Рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження та про повернення скарги в разі оскарження ухвали слідчого судді можуть бути ухвалені під час вирішення питання про призначення судового засідання щодо розгляду апеляційної скарги

ОП ККС ВС розглянула кримінальне провадження за касаційною скаргою прокурора на ухвалу апеляційного суду від 6 листопада 2018 року.

За результатами розгляду ОП ККС ВС постановила ухвалу, в якій зазначила таке.

Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 309 КПК під час досудового розслідування можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про арешт майна або відмову в ньому, тобто судові рішення, які були постановлені в порядку ст. 173 КПК.

При цьому можливості оскарження ухвал слідчого судді, які прийняті в порядку ст. 174 КПК, зокрема про скасування арешту майна, кримінальний процесуальний закон не передбачає.

За положеннями ч. 1 ст. 170 КПК арешт майна передбачає встановлення певного обмеження прав особи щодо вільного володіння майном, на яке накладається арешт, повне або часткове скасування арешту, у свою чергу, повністю або в певній частині поновлює права особи щодо відчуження, розпорядження та/або користування майном.

Саме тому до визначеного/встановленого у ст. 309 КПК переліку ухвал слідчого судді, які підлягають апеляційному оскарженню, законодавець включив ухвали про арешт майна або відмову в ньому, оскільки це питання стосується необхідності обмеження прав володільця майна, але не зазначив у цьому переліку ухвали про скасування арешту майна, адже таке рішення означає повне або часткове скасування вже накладених обмежень.

Таким чином, в аспекті положень ст. 309 КПК ухвала слідчого судді про повне або часткове скасування арешту майна, постановлена за правилами ст. 174 КПК, не підлягає апеляційному оскарженню.

Щодо відповідності вимогам кримінального процесуального закону рішення апеляційного суду про повернення апеляційної скарги прокурора, слід зазначити таке. Відповідно до ст. 422 КПК, отримавши апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді, суддя-доповідач невідкладно витребує з суду першої інстанції відповідні матеріали та не пізніш як за день повідомляє особу, яка її подала, прокурора та інших заінтересованих осіб про час, дату і місце апеляційного розгляду. Апеляційна скарга на ухвалу слідчого судді розглядається не пізніш як через три дні після її надходження до суду апеляційної інстанції.

Такий порядок дій та обмежені строки щодо розгляду апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді не передбачають прийняття окремого рішення щодо

відкриття апеляційного провадження, однак призначення судового засідання щодо розгляду касаційної скарги формально вказує на початок апеляційного розгляду.

Водночас це не виключає можливості застосування положень ч. 4 ст. 399 КПК на стадії вирішення питання про призначення судового засідання щодо розгляду апеляційної скарги. Згідно з цією нормою суддя-доповідач відмовляє у відкритті провадження, якщо апеляційну скаргу подано на судові рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, або судові рішення оскаржено виключно з підстав, з яких воно не може бути оскарженим згідно з положеннями ст. 394 цього Кодексу.

Водночас ч. 3 ст. 399 КПК визначає підстави для повернення апеляційної скарги, зокрема у випадках, якщо: особа не усунула недоліки апеляційної скарги, яку залишено без руху, в установлений строк; апеляційну скаргу подала особа, яка не має права подавати апеляційну скаргу; апеляційна скарга не підлягає розгляду в цьому суді апеляційної інстанції; апеляційна скарга подана після закінчення строку апеляційного оскарження і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд апеляційної інстанції за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

Отже, рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження та про повернення скарги можуть бути ухвалені на стадії вирішення питання про відкриття апеляційного провадження, а в разі оскарження ухвали слідчого судді – під час вирішення питання про призначення судового засідання щодо розгляду апеляційної скарги на таке рішення.

Разом із тим, якщо після відкриття апеляційного провадження буде встановлено, що воно відкрите за апеляційною скаргою на рішення, яке не підлягає апеляційному оскарженню, апеляційний суд має постановити ухвалу про закриття апеляційного провадження. Таке ж рішення суд апеляційної інстанції повинен постановити й у разі, якщо під час апеляційного розгляду в судовому засіданні апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді буде встановлено, що ця скарга подана на рішення, яке не підлягає апеляційному оскарженню.

Висновок щодо застосування норм права. В аспекті положень ст. 309 КПК ухвала слідчого судді про повне або часткове скасування арешту майна, постановлена за правилами ст. 174 КПК, не підлягає апеляційному оскарженню.

Рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження та про повернення скарги можуть бути ухвалені на стадії вирішення питання про відкриття апеляційного провадження, а у випадку оскарження ухвали слідчого судді – під час вирішення питання про призначення судового засідання щодо розгляду апеляційної скарги на таке рішення.

Якщо після відкриття апеляційного провадження (у разі оскарження ухвали слідчого судді – після призначення судового засідання) буде встановлено, що апеляційний розгляд здійснюється за апеляційною скаргою на судові рішення, яке не підлягає апеляційному оскарженню, апеляційний суд має постановити ухвалу про закриття апеляційного провадження.

Детальніше з текстом ухвали Верховного Суду від 19 лютого 2019 року у справі № 569/17036/18 (провадження № 51-598кмо19) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79957677>

Аналогічну позицію висловлено в ухвалі Верховного Суду від 10 травня 2019 року у справі № 760/27555/18 (провадження № 51-2210ск19), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81643387>, та у постанові Верховного Суду від 24 квітня 2019 року у справі № 180/1462/17 (провадження № 51-8790км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81426123>

2.8. Апеляційна скарга на ухвалу слідчого судді про накладення арешту на майно, подана особою, яка вважає себе власником такого майна, підлягає поверненню заявнику, якщо він не довів та не обґрунтував наявність у нього права власності на арештоване майно

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду про повернення апеляційної скарги ОСОБА_1 на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді за результатами розгляду клопотання прокурора накладено арешт на предмети, вилучені відповідно до протоколу обшуку, у тому числі на книгу сірого кольору 1902 року, із заборонаю їх відчуження. При цьому судом зазначено, що згідно з протоколом обшуку були вилучені предмети, які можуть мати значення для розкриття кримінального правопорушення та відшкодування завданих правопорушенням збитків, у зв'язку з чим для досягнення повноти, всебічності та неупередженості розслідування зазначеного факту, з метою забезпечення цивільного позову та можливої конфіскації майна є необхідність накласти арешт на вилучені предмети, що може мати значення для з'ясування обставин кримінального провадження.

Ухвалою апеляційного суду апеляційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу слідчого судді повернуто особі, яка її подала. При цьому судом зазначено, що оскільки ОСОБА_1 не має процесуального статусу в цьому кримінальному провадженні, його апеляційну скаргу належить вважати такою, що подана особою, яка не має права її подавати, що тягне повернення даної апеляційної скарги.

У касаційній скарзі ОСОБА_1 в обґрунтування доводів зазначає, що рішенням місцевого суду було арештовано майно, власником якого він є, а тому вказане рішення безпосередньо стосується його прав, свобод та інтересів. Зазначає, якщо судові рішення стосується прав, свобод та інтересів «інших осіб», відсутніх у вичерпному переліку суб'єктів оскарження, передбаченому ст. 394 КПК, це не перешкоджає цим особам у доступі до правосуддя і звернення до суду вищої інстанції, згідно з положеннями ч. 2 ст. 24 КПК.

Мотиви Суду. Як вбачається зі змісту ухвали апеляційного суду, ОСОБА_1 повернуто апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді про накладення арешту на майно.

При цьому апеляційний суд зазначив, що ОСОБА_1 не має процесуального статусу в даному кримінальному провадженні, а тому, посилаючись на положення

п. 1 ч. 2 ст. 304 КПК, вважає його апеляційну скаргу такою, що подана особою, яка не має права її подавати, та повернув останньому.

В апеляційній скарзі ОСОБА_1 просив скасувати ухвалу слідчого судді, якою накладено арешт на належне йому майно, а саме книгу «Отец наш Нил», сірого кольору, 1902 року, проте апеляційну скаргу було повернуто апелянту з наведених вище підстав.

Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 309 КПК ухвала слідчого судді про арешт майна підлягає апеляційному оскарженню. При цьому КПК не встановлено чіткого переліку осіб – суб'єктів права на апеляційне оскарження цієї ухвали, а в п. 10 ст. 393 КПК вказано, що апеляційну скаргу мають право подати інші особи у випадках, передбачених цим Кодексом. Останнє положення узгоджується зі змістом ч. 7 ст. 173 КПК, згідно з якою треті особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, мають право оскаржити судові рішення щодо арешту майна.

Таким чином, за загальним правилом власник майна, щодо якого вирішується питання про арешт, є особою прав, свобод та інтересів якої стосується судове рішення, а отже, належить до категорії «інші особи», які вправі подати апеляційну скаргу на рішення слідчого судді.

Разом з тим, скаржник ОСОБА_1 до своєї апеляційної скарги не тільки не додав доказів, але й не навів жодного обґрунтування на підтвердження того, що він дійсно є власником книги «Отец наш Нил», сірого кольору, 1902 року. Так само ОСОБА_1 не навів жодного відповідного обґрунтування в своїй касаційній скарзі та не додав до неї жодних доказів.

У зв'язку з цим ВС не знаходить підстав вважати обґрунтованим твердження ОСОБА_1 про те, що він є власником указанного вище майна. З цих підстав ВС доходить висновку, що апеляційний суд правильно повернув апеляційну скаргу ОСОБА_1.

Водночас таке рішення не позбавляє права використовувати інші передбачені законодавством процесуальні механізми захисту своїх прав (при належному обґрунтуванні), наприклад, шляхом звернення до слідчого судді із клопотанням про скасування арешту майна в порядку, визначеному ст. 174 КПК, тощо.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 березня 2019 року у справі № 203/3636/15-к (провадження № 51-7243км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80396207>

2.9. Ухвали слідчих суддів, постановлені в порядку статей 28, 114 КПК, якими встановлюються процесуальні строки для вчинення відповідних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень, згідно зі ст. 309 КПК окремому апеляційному оскарженню не підлягають

ВС розглянув касаційну скаргу прокурора на ухвалу апеляційного суду від 10 грудня 2018 року у справі № 303/1679/18, якою йому відмовлено у відкритті

провадження на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 27 листопада 2018 року про встановлення прокурору строку в один місяць із дня проголошення ухвали для закінчення проведення досудового розслідування та для прийняття прокурором одного з передбачених ч. 1 ст. 283 КПК процесуальних рішень у кримінальному провадженні.

За результатами розгляду ВС виніс постанову, в якій зазначив таке.

В офіційному тлумаченні ч. 2 ст. 55 Конституції, викладеному в Рішенні КСУ від 14 грудня 2011 року № 19-рп/2011, зазначено, що реалізація конституційного права на оскарження в суді будь-яких рішень, дій чи бездіяльності всіх органів влади, місцевого самоврядування, посадових і службових осіб забезпечується в порядку, визначеному процесуальним законом.

Вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному порядку, викладено в частинах 1 та 2 ст. 309 КПК. Це ухвали, які стосуються обмеження свободи та особистої недоторканності, арешту майна, тимчасового доступу до певних речей і документів, відсторонення від посади, а також ухвали про відмову у здійсненні спеціального досудового розслідування, про відмову в задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження, повернення скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора або відмову у відкритті провадження у ній. І цей перелік розширеному тлумаченню не підлягає.

Відповідно до ч. 4 ст. 399 КПК, якщо апеляційна скарга подана на судові рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, суддя-доповідач відмовляє у відкритті провадження.

Зокрема, у висновку ВСУ від 12 жовтня 2017 року йдеться про те, що в разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилають положення ч. 3 ст. 309 КПК, суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці її законності, посилаючись на приписи ч. 4 ст. 399 КПК. Право на апеляційне оскарження такого судового рішення підлягає забезпеченню на підставі п. 17 ч. 1 ст. 7 та ч. 1 ст. 24 КПК, які його гарантують, з огляду на положення ч. 6 ст. 9 КПК, яка встановлює, що у випадках, коли положення КПК не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені ч. 1 ст. 7 КПК.

Водночас ч. 6 ст. 28 КПК містить спеціальну норму, за якою підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, інші особи, права чи інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування, мають право на звернення до прокурора, слідчого судді або суду з клопотанням, в якому викладаються обставини, що обумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені цим Кодексом.

Ця норма кореспондує із положеннями частин 1, 2 ст. 114 КПК, які передбачають, що для забезпечення виконання сторонами кримінального

провадження вимог розумного строку слідчий суддя, суд має право встановлювати процесуальні строки у межах граничного строку, передбаченого цим Кодексом, з урахуванням обставин, встановлених під час відповідного кримінального провадження. Будь-які строки, що встановлюються прокурором, слідчим суддею або судом, не можуть перевищувати меж граничного строку, передбаченого цим Кодексом, та мають бути такими, що дають достатньо часу для вчинення відповідних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень та не перешкоджають реалізації права на захист.

Отже, передбачений ч. 2 ст. 28 КПК обов'язок слідчого судді стежити за дотриманням розумного строку при розгляді питань, віднесених до його компетенції, не виключає можливості розгляду ним клопотань, поданих на підставі ч. 6 ст. 28 КПК, та встановлення для сторін кримінального провадження процесуальних строків відповідно до положень ст. 114 КПК.

Висновок щодо застосування норм права. Ухвали слідчих суддів, постановлені в порядку статей 28, 114 КПК, окремому апеляційному оскарженню відповідно до положень ст. 309 КПК не підлягають.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 жовтня 2019 року у справі № 757/37346/18-к (провадження № 51-1329кмп19) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85033376>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду від 15 жовтня 2019 року у справі № 303/1679/18 (провадження № 51-6331км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85238615>, та у постанові Верховного Суду від 19 березня 2019 року у справі № 638/7337/17 (провадження № 51-3931км18), з якою можна ознайомитись за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80588250>

2.10. Рішення слідчого судді про зобов'язання вчинити певну дію (передати кримінальне провадження до відповідного підрозділу (органу) ДБР), не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу прокурора на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді задоволено скаргу ОСОБА_1 на бездіяльність слідчого та прокурора у кримінальному провадженні та зобов'язано їх передати вказане кримінальне провадження до відповідного підрозділу (органу) ДБР для продовження провадження.

У касаційній скарзі прокурор вважає, що апеляційний суд безпідставно відмовив у відкритті апеляційного провадження, при цьому не взявши до уваги те, що всупереч вимогам статей 26, 36, 216, 218, 303, 306, 307, 309, 372 КПК слідчим суддею постановлено ухвалу в питанні, яке не віднесене до його компетенції та перебуває за межами визначених законом повноважень. На думку прокурора, право на апеляційне оскарження цього рішення слідчого судді підлягає

забезпеченню з огляду на положення п. 8 ч. 2 ст. 129 Конституції, п. 17 ч. 1 ст. 7 та ч. 1 ст. 24 КПК.

Мотиви Суду. Із матеріалів провадження вбачається, що слідчий суддя (виходячи з приписів ч. 4 ст. 216 та п. 1 розділу XI «Перехідні положення» КПК (в редакції Закону від 12 травня 2016 року № 1355-VIII), якими визначено підслідність кримінальних правопорушень слідчим органів ДБР та встановлено строк передачі їм кримінальних проваджень, розпочатих слідчими органів прокуратури) задовольнив скаргу ОСОБА_1 на бездіяльність слідчого та прокурора у кримінальному провадженні № 12017120070003731 і зобов'язав прокурора та слідчих передати вказане кримінальне провадження, внесене до ЄРДР 15 січня 2017 року із зазначенням правової кваліфікації кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 365 КК, до відповідного підрозділу (органу) ДБР для продовження провадження.

У переліку ухвал слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого чи прокурора, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку під час досудового розслідування відповідно до ч. 3 ст. 307 КПК, та який є вичерпним, ухвала слідчого судді про зобов'язання вчинити певну дію не міститься.

Не передбачають можливості окремого оскарження такої ухвали слідчого судді і положення частин 1 та 2 ст. 309 КПК, які є більш загальними по відношенню до положень ст. 307 КПК і містять перелік судових рішень слідчого судді, що можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному суді, і цей перелік розширеному тлумаченню не підлягає.

Отже, суддя апеляційного суду, дотримуючись вимог ч. 3 ст. 307, ст. 309, ч. 4 ст. 399 КПК, правильно встановив, що оспорювана ухвала слідчого судді за наслідком розгляду скарги на бездіяльність слідчого та прокурора не підлягає оскарженню в порядку апеляційної процедури, та обґрунтовано відмовив у відкритті апеляційного провадження, належним чином умотивувавши своє рішення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 листопада 2019 року у справі № 398/496/19 (провадження № 51-1727км19) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85582336>

2.11. Ухвала слідчого судді про відмову у задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження та скасування арешту майна не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ухвалу апеляційного суду, якою керуючись ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання уповноваженої особи ФГВФО на ліквідацію Банку про закриття кримінального провадження та скасування арешту майна.

У касаційній скарзі ОСОБА_1, аргументуючи свою позицію, наводить доводи, суть яких зводиться до того, що за відсутності норми, яка передбачає можливість оскарження стороною кримінального провадження рішення слідчого судді в апеляційному порядку, суд мав застосувати положення Конституції та загальні засади вказаного КПК, однак цього не зробив. На думку ОСОБА_1, ухвала слідчого судді є незаконною та підлягає перегляду в порядку апеляційної процедури.

Мотиви Суду. Загальні засади, визначені ч. 1 ст. 7 КПК, застосовуються у випадку, якщо положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження. Однак питання про оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування чітко врегульовано главою 26 вказаного Кодексу, викладені в ній норми є спеціальними по відношенню до загальних, і саме вони підлягають застосуванню при розгляді скарги у цьому провадженні.

Водночас у ст. 309 КПК міститься вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які може бути оскаржено під час досудового розслідування, а в п. 13 ч. 1 цієї статті передбачено можливість оскаржити закриття кримінального провадження на підставі ч. 9 ст. 284 цього Кодексу. Рішення слідчого судді про відмову в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження та в скасуванні арешту майна у згаданому переліку відсутнє, тобто його оскарження в апеляційному порядку під час досудового розслідування кримінальним процесуальним законом не передбачено.

Таким чином, установивши, що слідчий суддя прийняв рішення, передбачене КПК, й оспорювана ухвала, якою було відмовлено в задоволенні клопотання ОСОБА_1 про закриття кримінального провадження та скасування арешту майна, не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, апеляційний суд діяв відповідно до вимог ч. 4 ст. 399 КПК і правомірно відмовив у відкритті провадження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 жовтня 2019 року у справі № 522/21207/18 (провадження № 51-1695км19) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84941728>

2.12. Ухвала слідчого судді про скасування постанови слідчого про закриття кримінального провадження та зобов'язання вчинити певні дії не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду, якою йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою ОСОБА_1 на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді задоволено скаргу представника ОСОБА_5, ОСОБА_3 та ОСОБА_4 – захисника, скасовано постанову слідчого про закриття кримінального провадження, зобов'язано слідчого визнати ОСОБА_5, ОСОБА_3, ОСОБА_4 заявниками та потерпілими у даному кримінальному провадженні.

У касаційній скарзі ОСОБА_1 посилається на невідповідність ухвал слідчого судді фактичним обставинам справи, а також зазначає про безпідставність відмови апеляційного суду у відкритті апеляційного провадження за його скаргою, чим порушено право на доступ до правосуддя.

Мотиви Суду. Відповідно до ч. 3 ст. 392 КПК в апеляційному порядку можуть бути оскаржені ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом. Ці випадки зазначені у ст. 309 КПК, якою визначено вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які підлягають оскарженню в апеляційному порядку під час досудового розслідування.

Разом із тим, у ч. 3 ст. 307 КПК зазначено, що ухвала слідчого судді за результатами розгляду на рішення, дію чи бездіяльність слідчого чи прокурора не може бути оскаржена, крім ухвали про відмову в задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження.

Таким чином, ухвала слідчого судді про скасування постанови слідчого про закриття кримінального провадження та зобов'язання вчинити певні дії не підлягає апеляційному оскарженню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 липня 2019 року у справі № 347/1461/16 (провадження № 51-8516км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82915303>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду від 26 лютого 2019 року у справі № 757/12583/17-к (провадження № 51-3251км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80178316>

2.13. Ухвала слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу підозрюваного ОСОБА_1 і його захисників на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі ч. 4 ст. 399 КПК їм відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання прокурора про продовження строку запобіжного заходу у виді домашнього арешту щодо підозрюваного ОСОБА_1 та застосував до нього запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання.

У касаційній скарзі сторона захисту вважає, що апеляційний суд не врахував, що відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 309 КПК під час досудового розслідування може бути оскаржено ухвалу слідчого судді про продовження строку домашнього арешту або відмову в його продовженні.

Мотиви Суду. Як убачається зі змісту апеляційної скарги, суть доводів ОСОБА_1 зводилась до незгоди з оцінкою доказів, якими орган досудового слідства обґрунтував підозру у вчиненні злочину, передбаченого ч. 5 ст. 190 КК. У скарзі йшлося про те, що навіть найлегший запобіжний захід, яким є особисте зобов'язання, повинен застосовуватися лише після того, як буде доведено обґрунтованість підозри та встановлено наявність ризиків, визначених у ч. 1 ст. 177 КПК.

Отже, в апеляційній скарзі по суті ставилась вимога про скасування ухвали слідчого судді саме в частині застосування до ОСОБА_1 запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання.

Апеляційний суд установив, що слідчий суддя прийняв рішення, передбачене КПК, а тому, відмовляючи у відкритті провадження, обґрунтовано послався на положення ст. 309 КПК. У цій нормі права визначено перелік ухвал слідчого судді, які підлягають оскарженню в порядку апеляційної процедури. Проте ухвала про застосування запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання до цього переліку не входить.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 травня 2019 року у справі № 752/1604/17 (провадження № 51-6863км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82265277>

2.14. Ухвала слідчого судді про надання тимчасового доступу до документів щодо фінансово-господарської діяльності юридичної особи шляхом вилучення їхніх оригіналів, якщо це не перешкоджає підприємницькій діяльності цієї юридичної особи, не підлягає оскарженню в апеляційному порядку

ВС розглянув касаційну скаргу в.о. директора ДП ОСОБА_3 на ухвалу апеляційного суду від 27 вересня 2018 року про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою директора ДП ОСОБА_4 на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 5 вересня 2018 року про надання тимчасового доступу до речей і документів.

Ухвалою слідчого судді надано тимчасовий доступ до фінансово-господарських документів щодо взаємовідносин ДП з ПАТ та ТДВ, фізичними особами-підприємцями ОСОБА_13 та ОСОБА_14 (договорів оренди нерухомого майна, купівлі послуг (перевезення вантажу), закупівлі робіт із встановлення мультисервісної телекомунікаційної мережі та слабкострумних інженерних систем, закупівлі пристроїв комплексної мережевої безпеки, додаткових угод, платіжних доручень, реєстрів бухгалтерського обліку, наказів про призначення та посадових інструкції осіб ДП, листування цього підприємства щодо підписання, припинення або внесення змін до договорів, первинних бухгалтерських документів, складених на виконання договорів, актів приймання-передачі, рахунків-фактури, платіжних документів, виписок з банківських рахунків, накладних, податкових накладних), а також до документів щодо виконання постанови суду у справі

№ 910/12763/17 про стягнення коштів, до особових справ директора ДП ОСОБА_4 і головного бухгалтера зазначеного підприємства ОСОБА_15.

Апеляційний суд ухвалою від 27 вересня 2018 року відмовив у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою директора ДП ОСОБА_4 на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 5 вересня 2018 року, оскільки така ухвала слідчого судді апеляційному оскарженню не підлягає.

У касаційній скарзі в.о. директора ДП ОСОБА_3, зокрема, посилається на те, що вилучення за рішенням слідчого судді саме оригіналів документів, які безпосередньо стосуються діяльності ДП, перешкоджає у використанні цих документів зазначеним підприємством під час господарських спорів та досудового розслідування в іншому кримінальному провадженні, для доведення ДП законності своєї господарської діяльності.

Мотиви Суду. Верховний Суд установив, що апеляційний суд 27 вересня 2018 року, керуючись ч. 4 ст. 399 КПК, відмовив у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою директора ДП ОСОБА_4 на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 05 вересня 2018 року, оскільки така ухвала слідчого судді апеляційному оскарженню не підлягає. Обґрунтовуючи своє рішення, апеляційний суд зазначив, що такий захід забезпечення кримінального провадження, як тимчасовий доступ до документів, які містять охоронювану законом таємницю та перебувають у володінні ДП, з можливістю вилучення оригіналів документів, є співрозмірним із завданнями кримінального провадження, а вилучення перелічених в ухвалі слідчого судді документів не може позбавити зазначене підприємство можливості здійснювати свою підприємницьку діяльність.

У касаційній скарзі не наведено доводів про те, що документи, до яких надано тимчасовий доступ, є правовстановлюючими або їхнє вилучення може призвести до зупинки підприємницької діяльності ДП.

Як убачається з матеріалів провадження, слідчий суддя надав дозвіл на тимчасовий доступ до оригіналів документів щодо окремих правочинів і дозволив їх вилучення. Що стосується статуту ДП та інших документів, які посвідчують користування юридичної особи правом на здійснення підприємницької діяльності, то слідчий суддя надав дозвіл на вилучення лише завірених належним чином копій цих документів.

ВС прийняв рішення залишити касаційну скаргу в.о. директора ДП без задоволення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 березня 2019 року у справі № 57/43294/18-к (провадження № 51-9481км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80681490>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду від 29 серпня 2019 року у справі № 755/16816/17 (провадження № 51-9145км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84031720>, та в ухвалі Верховного Суду від 18 лютого 2019 року у справі № 712/11467/18 (провадження № 51-626ск19), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79878466>

2.15. Якщо ухвала слідчого судді про надання компетентним органам іноземної держави тимчасового доступу до речей і документів з можливістю вилучення їх копій, які перебувають у володінні іноземної компанії, не перешкоджає законній діяльності українського господарського товариства, то така ухвала не може бути оскаржена в апеляційному порядку

ВС розглянув касаційну скаргу представника ТОВ – адвоката на ухвалу апеляційного суду, якою йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді задоволено клопотання слідчого та надано у кримінальному провадженні тимчасовий доступ та можливість вилучити компетентним органам Британських Віргінських Островів наявні в іноземній компанії належним чином завірені копії документів, зазначені в цій ухвалі.

У касаційній скарзі представник ТОВ вважає, що відмовивши у відкритті апеляційного провадження, апеляційний суд порушив право ТОВ на доступ до правосуддя. Крім того, вказує на постановлення оскаржуваного судового рішення незаконним складом суду у зв'язку з тим, що, суддя апеляційного суду заявила собі самовідвід з тих підстав, на думку представника, що вона брала участь під час досудового розслідування у кримінальному провадженні, виділеному із матеріалів досудового розслідування в іншому кримінальному провадженні.

Мотиви Суду. Як убачається зі змісту оскаржуваного судового рішення, суд апеляційної інстанції, керуючись ч. 4 ст. 399 КПК, відмовив представнику ТОВ у відкритті апеляційного провадження за його апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді, мотивуючи тим, що апеляційну скаргу подано на судове рішення, яке відповідно до ст. 309 КПК не підлягає оскарженню в апеляційному порядку.

Колегія суддів погоджується з таким рішенням судді апеляційного суду, оскільки, як убачається з вимог вищевказаної норми закону, в апеляційному порядку оскаржуються ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа-підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність.

Натомість ухвалою слідчого судді компетентним органам Британських Віргінських Островів було надано тимчасовий доступ до речей і документів, які знаходяться у володінні іноземної компанії, з можливістю вилучення їх копій, що правильно визнано апеляційним судом таким, що не перешкоджає законній господарській діяльності.

З огляду на викладене та положення ст. 309 КПК ухвала слідчого судді апеляційному оскарженню не підлягає, а тому рішення апеляційного суду про відмову у відкритті апеляційного провадження є обґрунтованим.

Також колегія суддів вважає безпідставними доводи касаційної скарги представника ТОВ про постановлення ухвали апеляційного суду незаконним складом суду.

На обґрунтування цих доводів представник ТОВ долучив до касаційної скарги копію ухвали апеляційного суду. Згідно з цим рішенням у провадженні суддя апеляційного суду заявила собі самовідвід з тих підстав, що вона, беручи участь під час досудового розслідування в кримінальному провадженні № 1201616000000042, виділеному із матеріалів досудового розслідування в кримінальному провадженні № 12014160020000076, висловлювала позицію щодо обґрунтованості підозри з посиланням на наявність у діях організованої групи ознак кримінальних правопорушень, і зазначена обставина може викликати сумніви у її неупередженості під час апеляційного перегляду ухвали слідчого судді про відмову в задоволенні клопотання про вступ у справу з розгляду клопотання про надання дозволу на проведення спеціального досудового розслідування.

На думку представника ТОВ, вказані в зазначеній ухвалі підстави для самовідводу судді унеможлиблювали її подальшу участь у справах за апеляційними скаргами на ухвали слідчих суддів у кримінальному провадженні № 12014160020000076.

Так, згідно з положеннями ч. 1 ст. 76 КПК суддя, який брав участь під час досудового розслідування, не має права брати участі у цьому ж провадженні в суді першої, апеляційної і касаційної інстанцій. А за змістом частин 2-4 вказаної статті суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в судах першої, апеляційної чи касаційної інстанцій, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах відповідних інстанцій, а також у новому провадженні після скасування вироку або рішень судів апеляційної чи касаційної інстанцій.

Таким чином, у випадках, передбачених у ст. 76 КПК, процесуальний закон не містить прямої заборони щодо повторної участі судді у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, за винятком нового провадження після скасування вироку або рішення судів апеляційної чи касаційної інстанцій.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 червня 2019 року у справі № 520/7624/18 (провадження № 51-8918км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82636194>

2.16. Ухвала слідчого судді про відмову в наданні тимчасового доступу до речей і документів, якщо такою ухвалою не було надано доступ до речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа-підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність, апеляційному оскарженню не підлягає

ВС розглянув касаційну скаргу адвоката в інтересах ОСОБА_2 на ухвалу апеляційного суду, якою йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді відхилено клопотання адвоката в інтересах ОСОБА_2 про тимчасовий доступ до речей і документів, які знаходяться у володінні ПрАТ «Київстар». Своє рішення слідчий суддя мотивував тим, що вказане клопотання задоволенню не підлягає, оскільки адвокат не є стороною кримінального провадження, а тому суд не знаходить підстав для розгляду даного клопотання по суті.

У касаційній скарзі адвокат вказує, що висновки апеляційного суду, що ухвала слідчого судді, якою відхилено клопотання захисника про тимчасовий доступ до речей і документів не належить до ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, суперечать вимогам законодавства.

Мотиви Суду. Відповідно до вимог п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК в апеляційному порядку може бути оскаржено ухвалу слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа - підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність.

При цьому питання щодо надання доступу до речей і документів регулюється главою 15 КПК, зокрема, ст. 163 КПК регулюється розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів.

Зазначеною нормою кримінального процесуального закону встановлюються порядок та підстави надання тимчасового доступу, і хоча вказаною нормою чітко не передбачено формулювання, яке повинно міститись в резолютивній частині ухвали слідчого судді у разі, якщо останній не знайде підстав для задоволення відповідного клопотання, проте за змістом вказана норма закону передбачає можливість ухвалення слідчим суддею такого рішення.

Враховуючи, що законодавцем у переліку, визначеному ч. 1 ст. 309 КПК, зазначено про можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, якою надано тимчасовий доступ до речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа - підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність, і не передбачено оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді, якою такий доступ не надано, то суд апеляційної

інстанції, відмовляючи адвокату у відкритті апеляційного провадження за його апеляційною скаргою, дійшов вірного висновку, що адвокат оскаржує рішення, яке з огляду на положення ст. 309 КПК оскарженню не підлягає.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 761/19082/18 (провадження № 51-9151км18) можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80521792>

2.17. Ухвала слідчого судді, якою надано тимчасовий доступ до матеріалів цивільної справи, не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу адвоката, яка діє в інтересах ОСОБА_3, на ухвалу апеляційного суду про відмову у відкритті провадження за її апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Слідчий суддя задовольнив клопотання слідчого про надання тимчасового доступу до матеріалів цивільної справи, яка перебуває в районному суді, з можливістю тимчасового вилучення оригіналу договору позики та розписки для проведення судової почеркознавчої експертизи, призначеної у кримінальному провадженні.

У касаційній скарзі адвокат вказує на те, що суд безпідставно відмовив у відкритті провадження за її апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді, оскільки це рішення не передбачено КПК і не узгоджується з положеннями закону, а тому така ухвала підлягає апеляційному оскарженню.

Мотиви Суду. Апеляційний суд зазначив, що у ст. 309 КПК наведено вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які підлягають оскарженню в апеляційному порядку під час досудового розслідування, проте ухвала слідчого судді, якою слідчому надано тимчасовий доступ до матеріалів цивільної справи, до цього переліку не входить.

Крім того, суд у своєму рішенні зазначив, що згідно з ч. 3 ст. 309 КПК скарги на інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді, тобто саме в такий спосіб реалізується право особи на судовий контроль законності цього виду рішення слідчого судді.

Отже, апеляційний суд, установивши, що оскаржувана ухвала слідчого судді, яка стосується надання тимчасового доступу до матеріалів цивільної справи з можливістю тимчасового вилучення оригіналу договору позики та розписки, оскарженню не підлягає, та відмовивши у відкритті провадження за апеляційною скаргою адвоката, діяв відповідно до вимог кримінального процесуального закону.

Також апеляційний суд дійшов обґрунтованого висновку, що у цьому провадженні слідчий суддя ухвалив рішення, прямо передбачене ст. 164 КПК, а тому на підставі ч. 4 ст. 399 КПК відмовив у відкритті провадження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 квітня 2019 року у справі № 359/2673/18 (провадження № 51-9002км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80980528>

2.18. Ухвала слідчого судді про доручення Регіональному центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги призначити одного адвоката замість іншого, який був призначений підозрюваному раніше, через неможливість надати йому правову допомогу з поважних причин не підлягає апеляційному оскарженню. Заміна одного захисника, призначеного за рахунок державного бюджету, який через поважні причини не може надати правову допомогу в належний час та в належному обсязі, іншим захисником, призначеним за рахунок державного бюджету, не порушує права підозрюваного на належне юридичне представництво і на вільний вибір захисника

ВС розглянув касаційну скаргу захисника в інтересах підозрюваного ОСОБА_8 на ухвалу апеляційного суду від 5 лютого 2018 року про відмову у відкритті апеляційного провадження за його апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 20 грудня 2017 року.

Відповідно до матеріалів провадження слідчий суддя місцевого суду ухвалою від 11 грудня 2017 року доручив Регіональному центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги (Центр) надати адвоката для правової допомоги підозрюваному ОСОБА_8 при розгляді клопотання про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування у кримінальному провадженні № 42017000000002014. На виконання ухвали суду Центр призначив захисником адвоката ОСОБА_9. 12 грудня 2017 року захисник з'явився в судові засідання. В цьому ж засіданні він заявив відвід слідчому судді. Того ж дня ОСОБА_9 ознайомився із 3 із 101 тому матеріалів справи. 14 грудня 2017 року в судові засідання, на якому розглядався заявлений ним відвід, захисник не з'явився. 18 та 20 грудня 2017 року захисник у судові засідання з розгляду клопотання також не з'явився. На обґрунтування неможливості своєї явки захисник посилався на свою зайнятість в інших судових розглядах, на підтвердження чого надав графік судових засідань, відповідно до якого справи за його участю в інших містах були призначені майже кожного дня. Слідчий суддя місцевого суду ухвалою від 20 грудня 2017 року замінив адвоката ОСОБА_9 на іншого адвоката для здійснення захисту в названому розгляді, надавши відповідне доручення Центру. Апеляційний суд ухвалою від 5 лютого 2018 року відмовив у відкритті провадження за апеляційною скаргою адвоката ОСОБА_9 на цю ухвалу слідчого судді на тій підставі, що таке судове рішення не підлягає оскарженню в апеляційному порядку.

У касаційній скарзі адвокат ОСОБА_9 просить скасувати оскаржену ухвалу і призначити новий розгляд у суді апеляційної інстанції. Адвокат вважає, що апеляційний суд допустив істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, зокрема ст. 24 КПК, яка гарантує право на перегляд вироку, ухвали суду, що стосується прав, свобод чи інтересів особи, судом вищого рівня.

Мотиви Суду. Оскаржена до апеляційного суду ухвала слідчого судді не входить до переліку ухвал, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку відповідно до ст. 309 КПК, на що й послався апеляційний суд, відмовляючи у відкритті провадження за скаргою.

Однак ВС зазначає, що згідно з постановою ВП ВС від 23 травня 2018 року, якщо слідчий суддя прийняв рішення поза межами його повноважень, наданих КПК, то суд апеляційної інстанції має забезпечити право на перегляд такого рішення в апеляційному порядку. Таким чином, для того, щоб вирішити питання про можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про заміну захисника, Суду належить з'ясувати, чи вийшов слідчий суддя, прийнявши таку ухвалу, за межі своїх повноважень.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 49 та п. 8 ч. 2 ст. 52 КПК слідчий суддя зобов'язаний забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні щодо особи, стосовно якої здійснюється спеціальне досудове розслідування. Отже, обов'язок суду залучити захисника не може бути поставлена під сумнів. Однак залишається питання, чи мав повноваження слідчий суддя замінити раніше залученого адвоката іншим, тим самим одночасно відсторонивши від захисту попереднього.

Ця обставина вносить суттєві обмеження у право підозрюваного на вільний вибір захисника, гарантоване пунктом «с» ч. 3 ст. 6 Конвенції, ст. 59 Конституції України та ст. 48 КПК. Як неодноразово зазначав ЄСПЛ у своїх рішеннях, «право обвинуваченого на захист адвокатом «за власним вибором» певним чином обмежується, якщо йдеться про безоплатну правову допомогу. Призначаючи захисника, суди хоча й мають зважати на бажання обвинуваченого, однак можуть діяти всупереч такому бажанню, якщо є релевантні та достатні підстави вважати, що цього вимагають інтереси правосуддя». Суд звертає увагу, що в цьому випадку адвокат ОСОБА_9 був залучений через Центр для надання правової допомоги під час розгляду клопотання, яке відповідно до ст. 297² КПК має бути розглянуто слідчим суддею не пізніше десяти днів з дня його надходження.

Через зайнятість у інших судових процесах адвокат ОСОБА_9 не мав змоги надати своєчасної допомоги в цьому розгляді протягом майже всього періоду, протягом якого клопотання мало бути вирішене слідчим суддею. 20 грудня 2017 року, на момент прийняття ухвали, у слідчого судді була інформація, що така допомога не може бути надана адвокатом до закінчення строку розгляду клопотання. За таких обставин Суд не може ставити під сумнів наявність інтересів правосуддя, що полягали у здійсненні розгляду відповідно до вимог процесуального закону, який, крім обмеженого строку розгляду, передбачає обов'язкову участь захисника підозрюваного.

Відповідно до практики ЄСПЛ безоплатна юридична допомога, право на яку гарантує ст. 6 § 3 (с) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, має бути «конкретною і дієвою». Саме по собі призначення захисника не свідчить про ефективність такої допомоги. Хоча поведінка захисника стосується

в основному обвинуваченого і його адвоката, держава має втрутитися, коли неспроможність державного захисника стає очевидною.

Суд вважає, що за обставин, які склалися, слідчий суддя був зобов'язаний забезпечити ефективну правову допомогу підозрюваному. Навіть якби адвокат ОСОБА_9 був обраний підозрюваним за його власним вибором, ці обставини давали право слідчому судді залучити іншого захисника для забезпечення захисту. Суд не виключає, що в разі обрання адвоката ОСОБА_9 самим підозрюваним могла виникнути проблема законності його відсторонення внаслідок заміни іншим. Однак у цій справі адвокат ОСОБА_9 був призначений захисником підозрюваного через систему безоплатної правової допомоги. А право на безоплатну правову допомогу, передбачене як відповідними положеннями КПК, так і Законом України «Про безоплатну правову допомогу», не передбачає права мати кількох захисників, призначених за рахунок державного бюджету.

Таким чином, ВС робить висновок, що заміна одного захисника, призначеного за рахунок державного бюджету і внаслідок поважних причин неспроможного надати правову допомогу в належний час та в належному обсязі, іншим захисником, призначеним за рахунок державного бюджету, не порушує права підозрюваного на належне юридичне представництво і на вільний вибір захисника.

На переконання ВС, слідчий суддя, здійснивши таку заміну за обставин, що склалися, не вийшов за межі повноважень, наданих будь-якому судді або суду, а саме: здійснити необхідні дії для забезпечення прав і свобод підозрюваної особи, у тому числі й її права на захист.

Виходячи з цього, на оскарження такої ухвали слідчого судді поширюються обмеження, встановлені статтями 309 та 399 КПК, і, відмовивши у відкритті провадження, апеляційний суд діяв відповідно до цих положень.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 жовтня 2018 року у справі № 757/56487/17-к (провадження № 51-4126км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77685005>

Аналогічну позицію висловлено в постанові Верховного Суду від 08 травня 2019 року у справі № 757/56487/17-к (провадження № 51-2899км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81691767>

2.19. Ухвала слідчого судді, якою скаргу на бездіяльність слідчого щодо незаконного тримання та неповернення тимчасово вилученого майна залишено без задоволення, не підлягає окремому апеляційному оскарженню

ВС у складі колегії суддів Касаційного кримінального суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_3, ОСОБА_1 та ОСОБА_2 на ухвалу апеляційного суду, якою їм відмовлено на підставі ч. 4 ст. 399 КПК у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді скаргу ОСОБА_3, ТОВ та ПП на бездіяльність слідчого та прокурора щодо незаконного тримання та неповернення тимчасово вилученого майна залишено без задоволення.

У касаційній скарзі ОСОБА_3, ОСОБА_1 та ОСОБА_2 просять ухвалу зазначають, що відмовивши у відкритті апеляційного провадження, апеляційний суд залишив поза увагою загальні засади кримінального провадження та положення Конституції України, якими забезпечується право на апеляційне оскарження.

Мотиви Суду. Положення ч. 3 ст. 307 КПК визначають, що ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого чи прокурора не може бути оскаржена, окрім ухвали про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження, про скасування повідомлення про підозру та відмову у задоволенні скарги на повідомлення про підозру.

Отже, перелік судових рішень слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого чи прокурора є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає та не включає в себе ухвалу слідчого судді, якою визнано незаконною бездіяльність слідчого та повернуто майно особі.

Не передбачають можливості окремого оскарження такої ухвали слідчого судді і положення частин 1 та 2 ст. 309 КПК, які є більш загальними по відношенню до положень ст. 307 КПК і містять перелік судових рішень слідчого судді, що можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному суді, і цей перелік розширеному тлумаченню не підлягає.

Під час досудового розслідування також можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження або на рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження на підставі п. 91 ч. 1 ст. 284 цього Кодексу, про скасування повідомлення про підозру чи відмову у задоволенні скарги на повідомлення про підозру, повернення скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора або відмову у відкритті провадження по ній.

За змістом ч. 3 ст. 309 КПК інші ухвали слідчого судді окремому оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді, а отже законодавець визначив саме такий спосіб реалізації права особи на судовий контроль законності такого виду рішення слідчого судді, іншого, ніж ті, що включені до ст. 309 КПК.

Отже, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про те, що ухвала слідчого судді, якою скаргу ОСОБА_3, ТОВ та ПП на бездіяльність слідчого та щодо незаконного тримання та неповернення тимчасово вилученого майна залишено без задоволення, не підлягає окремому оскарженню в апеляційному порядку, та відповідно до вимог ч. 4 ст. 399 КПК виніс законну ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження.

Крім того, заявники не позбавлені можливості висловити свою незгоду з ухвалою, можливість оскарження якої не передбачено в КПК, шляхом подання під час підготовчого провадження у суді заперечень проти неї.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 квітня 2019 року у справі № 757/25646/17-к (провадження № 51-3910км18) можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81394368>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду від 05 грудня 2018 року у справі № 305/377/18 (провадження № 51-10095ск18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78330112>

2.20. Ухвала слідчого судді, якою відмовлено в задоволенні скарги на бездіяльність прокурора, що полягає у нездійсненні повідомлення про підозру та незастосуванні щодо підозрюваного запобіжного заходу, не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду про повернення його апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді відмовлено у відкритті провадження за скаргою ОСОБА_1 на бездіяльність прокурора, яка полягає у нездійсненні повідомлення про підозру та незастосуванні щодо підозрюваного запобіжного заходу.

Ухвалою апеляційного суду повернуто апеляційну скаргу ОСОБА_1 з підстав, передбачених п. 4 ч. 3 ст. 399 КПК, оскільки апеляційна скарга подана із пропуском строку на апеляційне оскарження і питання про поновлення цього строку у скарзі не порушено.

У касаційній скарзі ОСОБА_1 свої вимоги аргументує тим, що при зверненні до апеляційного суду зі скаргою на ухвалу слідчого судді він порушував питання про поновлення процесуальних строків на її оскарження, втім суддя апеляційного суду на зазначене клопотання уваги не звернув та безпідставно повернув апеляційну скаргу без розгляду.

Мотиви Суду. Перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному порядку, викладено в частинах 1, 2 ст. 309 КПК. Як убачається з матеріалів кримінального провадження, ухвала слідчого судді, якою відмовлено в задоволенні скарги на бездіяльність прокурора, що полягала у нездійсненні повідомлення про підозру та незастосуванні щодо підозрюваного запобіжного заходу, не міститься в переліку, визначеному частинами 1 і 2 ст. 309 КПК, та не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, у зв'язку з чим апеляційний суд був зобов'язаний прийняти рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою ОСОБА_1 на підставі ч. 4 ст. 399 КПК замість повернення апеляційної скарги з підстав, передбачених п. 4 ч. 3 ст. 399 КПК.

Допущені апеляційним судом порушення вимог кримінального процесуального закону згідно з ч. 1 ст. 412 КПК є істотними, оскільки перешкодили

ухваленню законного та обґрунтованого судового рішення, а тому відповідно до вимог п. 1 ч. 1 ст. 438 КПК є підставою для скасування такого рішення.

Детальніше з текстом ухвали Верховного Суду від 22 січня 2019 року у справі № 753/13388/17к (провадження № 51-165км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79413105>

2.21. Ухвала слідчого судді, якою скаргу на протиправні дії та бездіяльність слідчого чи прокурора задоволено частково, не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу директора ТОВ ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі положень ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді скаргу директора ТОВ ОСОБА_1 на протиправні дії та бездіяльність слідчого, прокурора щодо ненадання результатів експертизи, недодержання розумних строків та неповернення тимчасово вилученого майна задоволено частково. Визнано протиправною бездіяльність відповідальної посадової особи управління поліції та зобов'язано таку особу розглянути і надати відповіді на клопотання ТОВ про ненадання результатів експертизи та на клопотання про повернення тимчасово вилученого майна.

У касаційній скарзі директор ТОВ ОСОБА_1 просить скасувати ухвалу апеляційного суду та призначити новий розгляд в суді апеляційної інстанції. Вважає, що за відсутності в чинному КПК норми, яка безпосередньо передбачає можливість постановлення слідчим суддею ухвали про часткове задоволення скарги на протиправні дії та бездіяльність слідчого, прокурора щодо ненадання результатів експертизи, недодержання розумних строків та неповернення тимчасово вилученого майна, та норми, що передбачає оскарження стороною кримінального провадження такого рішення в апеляційному порядку, апеляційному суду належало керуватися положеннями Конституції України, загальними засадами КПК та практикою ЄСПЛ та розглянути її апеляційну скаргу.

Мотиви Суду. Відповідно до положень ч. 3 ст. 307 КПК перелік судових рішень слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого чи прокурора є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає та не включає в себе ухвалу слідчого судді, якою визнано протиправною бездіяльність відповідальної посадової особи та зобов'язано таку особу розглянути і надати відповіді на клопотання.

Не передбачають можливості окремого оскарження такої ухвали слідчого судді і положення частин 1 та 2 ст. 309 КПК, які є більш загальними по відношенню до положень ст. 307 КПК і містять перелік судових рішень слідчого судді, що можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному суді, і цей перелік розширеному тлумаченню не підлягає.

За змістом ч. 3 ст. 309 КПК інші ухвали слідчого судді окремому оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді, а отже законодавець визначив саме такий спосіб реалізації права особи на судовий контроль законності такого виду рішення слідчого судді, іншого, ніж ті, що включені до ст. 309 КПК.

Так, ухвалою слідчого судді визнано бездіяльність відповідальної посадової особи органу досудового розслідування та зобов'язано таку особу розглянути і надати відповіді на клопотання про ненадання результатів експертизи та про повернення тимчасово вилученого майна. Таке рішення прийнято відповідно до вимог статей 303, 307 КПК.

За таких обставин суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про те, що вказана ухвала слідчого судді, винесена за результатом розгляду скарги директора ТОВ на бездіяльність слідчого, прокурора під час досудового розслідування, не підлягає окремому оскарженню в апеляційному порядку, та відповідно до вимог ч. 4 ст. 399 КПК виніс ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 вересня 2018 року у справі № 554/3085/17 (провадження № 51-4510км18) можна ознайомитись за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76673195>

2.22. Ухвала слідчого судді, якою визнано незаконною бездіяльність слідчого та повернуто особі тимчасово вилучене майно у ході обшуку, не підлягає окремому апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Представник ТОВ у порядку статей 169, 303, 306, 307 КПК звернувся до слідчого судді із клопотанням про повернення тимчасово вилученого майна та визнання незаконною бездіяльність слідчого щодо неповернення тимчасово вилученого майна в ході проведеного обшуку нежитлових приміщень.

Ухвалою слідчого судді вказане клопотання було задоволено, визнано незаконною бездіяльність слідчого щодо неповернення тимчасово вилученого в ході проведення обшуку у нежитлових приміщеннях майна. Цією ж ухвалою зобов'язано слідчого, яка проводить досудове розслідування у кримінальному провадженні, повернути власнику тимчасово вилучене майно, яке належить ТОВ.

Не погодившись з таким рішенням слідчого судді, вважаючи його незаконним та оспоряючи факт належності вищезазначеного майна ТОВ, ОСОБА_1 подав апеляційну скаргу, але ухвалою апеляційного суду йому відмовлено у відкритті провадження та надіслано апеляційну скаргу з доданими до неї матеріалами.

У касаційній скарзі ОСОБА_1 вважає ухвалу слідчого судді та ухвалу апеляційного суду незаконними, постановленими з істотними порушеннями вимог кримінального процесуального закону, внаслідок чого допущено порушення його конституційних прав, а саме позбавлено його частки майна від загального тимчасово вилученого майна.

Мотиви Суду. Згідно з положеннями ст. 307 КПК перелік судових рішень слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого чи прокурора є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає та не включає в себе ухвалу слідчого судді, якою визнано незаконною бездіяльність слідчого та повернуто майно особі. Не передбачають можливості окремого оскарження такої ухвали слідчого судді і положення частин 1 та 2 ст. 309 КПК, які є більш загальними по відношенню до положень ст. 307 КПК і містять перелік судових рішень слідчого судді, що можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному суді, і цей перелік розширеному тлумаченню не підлягає.

За змістом ч. 3 ст. 309 КПК інші ухвали слідчого судді окремому оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді, а отже законодавець визначив саме такий спосіб реалізації права особи на судовий контроль законності такого виду рішення слідчого судді, іншого, ніж ті, що включені до ст. 309 КПК.

Отже, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про те, що ухвала слідчого судді, якою визнано незаконною бездіяльність слідчого та повернуто майно особі, не підлягає окремому оскарженню в апеляційному порядку та відповідно до вимог частини 4 ст. 309 КПК виніс ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 травня 2018 року у справі № 642/6323/15-к (провадження № 51-590км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74342485>

2.23. Ухвала слідчого судді про відмову в задоволенні скарги на постанову слідчого про відмову в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу адвоката в інтересах ОСОБА_2 на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді відмовлено в задоволенні скарги адвоката в інтересах ОСОБА_2 на постанову слідчого про відмову в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження, досудове розслідування в якому здійснюється за ознаками кримінального провадження, передбаченого ч. 4 ст. 358 КПК.

Колегія суддів дійшла висновку, що у відкритті касаційного провадження слід відмовити на таких підставах.

Статтею 309 КПК визначено вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку. Проте згадана ухвала слідчого судді до цього переліку не входить. Крім того, ч. 3 ст. 309 КПК передбачено, що інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді.

Таким чином, суд апеляційної інстанції, встановивши, що оспорювана ухвала слідчого судді оскарженню не підлягає, та відмовивши у відкритті провадження за апеляційною скаргою адвоката, діяв відповідно до вимог кримінального процесуального закону.

Детальніше з текстом ухвали Верховного Суду від 19 березня 2018 року у справі № 755/16339/17-к (провадження № 51-4805ск18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72909603>

2.24. Ухвала слідчого судді про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування апеляційному оскарженню не підлягає

ВС розглянув касаційну скаргу захисника в інтересах підозрюваного ОСОБА_2 на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі положень ч. 4 ст. 399 КПК йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Слідчий суддя задовольнив клопотання слідчого та надав дозвіл на здійснення спеціального досудового розслідування у кримінальному провадженні.

У касаційній скарзі суть доводів захисника зводиться до того, що суд апеляційної інстанції залишив поза увагою положення Конституції України, відсутність у процесуальному законі прямої заборони на оскарження рішення слідчого судді про надання згоди на здійснення спеціального досудового розслідування, засаду верховенства права та висновок ВСУ, викладений у постанові від 11 лютого 2015 року (справа № 5-331к15), і неправомірно відмовив у відкритті апеляційного провадження за скаргою сторони захисту.

Мотиви Суду. Статтею 309 КПК встановлено вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. При цьому п. 12 ч. 1 ст. 309 вказаного Кодексу передбачено можливість оскарження відмови у здійсненні спеціального досудового розслідування. Рішення ж слідчого судді про надання такого дозволу в порядку статей 297-1, 297-3 КПК у зазначеному переліку відсутнє, тобто його оскарження в апеляційному порядку під час досудового розслідування кримінальним процесуальним законом не передбачено.

Отже, суддя апеляційного суду, встановивши, що оспорювана ухвала слідчого судді про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування

не підлягає оскарженню, діяв згідно з вимогами ч. 4 ст. 399 КПК і правомірно відмовив у відкритті провадження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 лютого 2019 року у справі № 757/32530/16-к (провадження № 51-709км18) можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80178605>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду від 17 жовтня 2018 року у справі № 646/5552/17 (провадження № 51-3065км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77312952>

2.25. Ухвала слідчого судді про відмову у проведенні обшуку не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу прокурора на ухвалу апеляційного суду про відмову у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді відмовлено у задоволенні клопотання слідчого про проведення обшуку з метою відшукування майна (речей та документів).

Апеляційний суд ухвалою відмовив у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою прокурора у кримінальному провадженні, посилаючись на те, що така ухвала слідчого судді відповідно до ст. 309 КПК не може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Прокурор посилається у касаційній скарзі на порушення прав сторони обвинувачення, гарантованих статтями 55 та 129 Конституції, а також ст. 6 Конвенції, наводячи відповідну практику ЄСПЛ.

Мотиви Суду. ВС дійшов висновку, що у відкритті касаційного провадження слід відмовити з огляду на таке.

Апеляційний суд, приймаючи згадане рішення, обґрунтовано послався на положення ст. 309 КПК, в якій визначено перелік ухвал слідчого судді, які підлягають оскарженню в апеляційному порядку. Проте ухвала про відмову у задоволенні клопотання про проведення обшуку до цього переліку не входить.

У системі оскарження рішень органів обвинувачення, слідчих суддів та судів під час триваючого кримінального провадження до винесення остаточного рішення у справі діють виправдані обмеження, спрямовані на забезпечення стрімкості кримінального процесу і попередження виникнення правових колізій і ускладнень у незавершеному провадженні.

Законодавець у ст. 234 КПК надав слідчому судді повноваження відмовити у задоволенні клопотання про обшук і, таким чином, не дозволити втручання у права і свободи особи, і одночасно визначив у ст. 309 КПК обмеження на апеляційне оскарження такої ухвали, очевидно не вважаючи таку відмову перешкодою у здійсненні кримінального провадження.

Детальніше з текстом ухвали Верховного Суду від 16 травня 2019 року у справі № 127/7043/19 (провадження № 51-2375ск19) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81925928>

2.26. Ухвала слідчого судді про надання дозволу на проведення огляду земельних ділянок не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу представника ОСОБА_1 – адвоката на ухвалу апеляційного суду, якою на підставі положень ст. 399 КПК їй відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

В межах здійснення досудового розслідування кримінального провадження слідчий звернувся до слідчого судді із клопотанням про надання дозволу йому та іншим працівникам оперативного підрозділу із залученням спеціалістів КНДІСЕ на проведення огляду території земельних ділянок, які відповідно до державного акта належать ОСОБА_1.

Ухвалою слідчого судді таке клопотання слідчого задоволено та на підставі статей 40, 233, 234, 237 КПК і надано дозвіл на проведення огляду вказаних земельних ділянок.

У касаційній скарзі адвокат вважає, що за відсутності в чинному КПК норми, яка безпосередньо передбачає можливість звернення слідчого і розгляду слідчим суддею клопотань про проведення огляду земельних ділянок, та норми, що передбачає оскарження стороною кримінального провадження такого рішення в апеляційному порядку, апеляційному суду належало керуватися положеннями Конституції України, загальними засадами КПК та практикою ЄСПЛ і розглянути її апеляційну скаргу.

Мотиви Суду. Положення частин 1 та 2 ст. 309 КПК містять вичерпний перелік судових рішень слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному суді, і цей перелік розширеному тлумаченню не підлягає. За змістом ч. 3 ст. 309 КПК інші ухвали слідчого судді окремому оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді, а отже законодавець визначив саме такий спосіб реалізації права особи на судовий контроль законності такого виду рішення слідчого судді, інший, ніж ті, що включені до ст. 309 КПК.

Отже, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про те, що ухвала слідчого судді про надання дозволу на проведення огляду земельних ділянок, винесена в порядку статей 233, 237 КПК, не підлягає окремому оскарженню в апеляційному порядку, та відповідно до вимог ч. 4 ст. 399 КПК виніс ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою адвоката, що діє в інтересах ОСОБА_1.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 квітня 2018 року у справі № 295/13086/17 (провадження № 51-158км17) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73565788>

2.27. Ухвала слідчого судді про відмову в наданні дозволу на проведення огляду, який фактично був здійснений до постановлення відповідної ухвали, не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу прокурора на ухвалу апеляційного суду, якою йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді відмовлено у задоволенні клопотання слідчого про узаконення огляду в кримінальному провадженні.

Ухвалою судді апеляційного суду відмовлено у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою прокурора на ухвалу слідчого судді з огляду на те, що у частинах 1 і 2 ст. 309 КПК наведено вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які підлягають апеляційному оскарженню.

У касаційній скарзі прокурор вказує, що проникнення до житла чи іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку допускається лише за вмотивованим судовим рішенням. Вважає, що апеляційним судом не враховано положення ч. 6 ст. 9 КПК при прийнятті рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження.

Мотиви Суду. Під час досудового розслідування можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про відмову в задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження, повернення скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора або відмову у відкритті провадження по ній.

Цей перелік є вичерпний та розширеному тлумаченню не підлягає, при цьому ч. 3 ст. 309 КПК прямо передбачено, що скарги та інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження у суді.

Тобто, оскільки оскаржувана ухвала слідчого судді про відмову в задоволенні клопотання про узаконення огляду не входить до переліку ухвал, які підлягають оскарженню в апеляційному порядку відповідно до ст. 309 КПК, то рішення суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті апеляційного провадження є законним та обґрунтованим.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 березня 2018 року у справі № 297/1176/17 (провадження № 51-869км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72850731>

2.28. Ухвала слідчого судді про відмову в задоволенні клопотання про призначення психіатричної експертизи у кримінальному провадженні не підлягає апеляційному оскарженню

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу апеляційного суду, якою йому відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді ОСОБА_1 відмовлено в задоволенні клопотання про призначення психіатричної експертизи у кримінальному провадженні. Зі змісту ухвали вбачається, що ОСОБА_1 звернувся до районного суду зі скаргою, в якій просить направити декілька осіб до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи.

Обґрунтовуючи свою відмову у задоволенні вказаної скарги ОСОБА_1, слідчий суддя роз'яснив ОСОБА_1 ст. 509 КПК про порядок призначення психіатричної експертизи у кримінальному провадженні, – коло осіб, які можуть звернутись до суду з таким клопотанням, та підстави такого звернення.

У касаційній скарзі ОСОБА_1, вказуючи на порушення процесуального закону, посилаючись на ч. 2 ст. 509 КПК та п. 8 ч. 2 ст. 309 КПК, вважає, що подане ним клопотання до районного суду про призначення експертизи підлягає оскарженню в суді апеляційної інстанції, та просить скасувати рішення апеляційного суду та призначити новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Мотиви Суду. З матеріалів провадження за скаргою ОСОБА_1 убачається, що він звернувся до районного суду зі скаргою на дії слідчого в порядку статей 303, 307, 309 КПК, при цьому просить призначити ряду осіб судово-психіатричну експертизу. Крім того, зі змісту касаційної скарги убачається, що слідчий відмовив ОСОБА_1 у задоволенні клопотання про призначення експертизи і він звернувся зі скаргою до районного суду на дії слідчого. В результаті розгляду такої скарги ОСОБА_1 ухвалою слідчого судді ОСОБА_1 відмовлено у задоволенні клопотання про призначення психіатричної експертизи у кримінальному провадженні.

Відмовивши у задоволенні клопотання, слідчий суддя надав кожному пункту вимог належні висновки та, роз'яснивши суть ст. 509 КПК, на яку посилається скаржник у касаційній скарзі, зважив на порядок призначення експертизи у кримінальному провадженні щодо застосування заходів медичного характеру, передбачений главою 39 КПК.

Тобто в апеляційному порядку може бути оскаржена ухвала слідчого судді, якою вирішено питання про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмову у такому направленні, що розглядається в порядку ст. 509 КПК стосовно осіб, які вчинили суспільно небезпечне діяння, для визначення їх стану осудності або психічних захворювань, тобто регулюють порядок направлення осіб на психіатричну експертизу

у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

Однак, як убачається зі змісту апеляційної скарги ОСОБА_1, ним перед судом апеляційної інстанції ставилась вимога про скасування ухвали слідчого судді та призначення психіатричної експертизи.

Тобто суд апеляційної інстанції у межах вимог апеляційної скарги правильно зазначив, що оскарження ухвали слідчого судді, якою відмовлено у задоволенні клопотання про призначення психіатричної експертизи, не передбачено ст. 309 КПК. За таких обставин рішення суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті апеляційного провадження є законним та обґрунтованим.

При цьому з касаційної скарги ОСОБА_1 вбачається, що він скаржить на дії слідчого у кримінальному провадженні та просить суд призначити експертизу, що не може бути в його компетенції та не відноситься до зазначених правових відносин.

Таким чином, вказані обставини надали суду апеляційної інстанції всі підстави для висновку, що при оскарженні ухвали слідчого судді діють норми, якими такий порядок встановлений.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 березня 2018 року у справі № 638/7337/17 (провадження № 51-1376км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73124986>

РОЗДІЛ 3. Інші питання, які виникають під час оскарження ухвал слідчих суддів

3.1. Якщо ухвалу слідчого судді постановлено без виклику особи, інтересів якої вона стосується та яка її оскаржує, то строк апеляційного оскарження для такої особи має обчислюватися з дня отримання копії судового рішення незалежно від наявності інших джерел інформування про прийняте рішення

ОП ККС ВС розглянула касаційну скаргу представника юридичної особи на ухвалу апеляційного суду від 11 жовтня 2018 року про відмову в задоволенні клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді місцевого суду від 14 липня 2016 року, якою надано дозвіл на проведення документальної позапланової перевірки.

За результатами розгляду ОП ККС ВС винесла постанову, в якій зазначила таке.

Відмовляючи в задоволенні клопотання, колегія суддів апеляційного суду зазначила, що заявник не навів підстав, які перешкоджали йому отримати копію оскаржуваної ухвали раніше, та вказала при цьому, що йому було відомо про оскаржувану ухвалу з інших джерел.

При вирішенні питання, чи дотрималася особа, яка подала апеляційну скаргу, передбаченого ст. 395 КПК строку на апеляційне оскарження, слід чітко встановити початок перебігу вказаного строку та його закінчення.

Процедура визначення строків для подання скарги має на меті забезпечити належне відправлення правосуддя і дотримання принципу правової визначеності. Суворе дотримання строків у кримінальному процесі неможливе без чіткого знання правил їх обчислення. Для правильного обчислення строку важливого значення набувають приписи правових норм, які стосуються визначення початкового моменту перебігу строку, обставин, що впливають на його перебіг, і встановлення моменту його закінчення.

Ухвалу слідчого судді місцевого суду від 14 липня 2016 року постановлено без виклику особи, яка її оскаржує. Тобто у даному випадку початок строку на апеляційне оскарження обчислюється відповідно до абзацу 2 ч. 3 ст. 395 КПК з дня отримання особою копії судового рішення, яке вона оскаржує.

Висновок щодо застосування норми права. За змістом абзацу 2 ч. 3 ст. 395 КПК, якщо ухвала слідчого судді постановлена без виклику особи, інтересів якої вона стосується та яка її оскаржує, то строк апеляційного оскарження для такої особи має обчислюватись з дня отримання копії судового рішення, незалежно від наявності інших джерел інформування про прийняте рішення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 листопада 2019 року у справі № 760/12179/16-к (провадження № 51-9550кмо18) можна ознайомитися за посиланням

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85542805>, а з текстом окремої думки цієї постанови можна ознайомитись за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85743660>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду 06 листопада 2019 року у справі № 757/3471/17-к (провадження № 51-3836км19), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85615477>, та у постанові Верховного Суду від 22 жовтня 2019 року у справі № 522/5458/16-к (провадження № 51-4266км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85238857>

3.2. Під час апеляційного перегляду рішень слідчих суддів апеляційний суд не вправі ухвалювати рішення про залишення апеляційної скарги без руху та про її повернення

ОП ККС ВС розглянула касаційну скаргу на ухвалу апеляційного суду від 12 березня 2018 року у справі № 686/24639/17, якою повернуто апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 31 січня 2018 року про закриття провадження за скаргою на бездіяльність слідчого.

За результатами розгляду ОП ККС ВС винесла постанову, в якій зазначила таке.

Відповідно до КПК окремою формою судової діяльності є судовий контроль за додержанням законів органами дізнання, досудового слідства та прокурором, який реалізує слідчий суддя. Зміст і характер такої діяльності щодо судового контролю в рамках кримінального процесу пов'язаний передусім із необхідністю забезпечення прав і свобод людини на стадії досудового розслідування кримінального провадження. При цьому в нормах КПК простежується оперативний характер здійснення слідчим суддею повноважень з приводу судового контролю та невідкладність у вирішенні питань про відновлення порушених прав і свобод заінтересованих осіб. Підтвердженням цього є використана законодавцем у КПК юридична техніка для визначення строків здійснення слідчим суддею своїх повноважень: «негайно, невідкладно» (ч. 2 ст. 189, ч. 1 ст. 186), «у день надходження до суду» (ч. 1 ст. 142, ч. 4 ст. 234, ч. 5 ст. 240), «протягом 6-ти годин» (ч. 1 ст. 248, статті 257, 258, 260-264, 267-270, 274), «не пізніше 2-х днів» (ч. 1 ст. 172), «не пізніше 72 годин» (статті 306, 583), «не пізніше 3-х днів» (статті 146, 151, 156), «протягом 5-ти днів» (ст. 591).

Окрім того, правова природа повноважень, предмета і завдань слідчого судді є інстанційно сталою і не змінюється залежно від реалізації таких повноважень у суді першої чи апеляційної інстанції, за винятком лише додаткових функцій, обумовлених характером стадії апеляційного перегляду.

Наведене свідчить, що вже згаданий оперативний характер здійснення слідчим суддею повноважень притаманний і для судової діяльності в апеляційному суді при перегляді ухвал слідчих суддів суду першої інстанції.

Це підтверджується системним тлумаченням відповідних положень глави 31 КПК та дає змогу дійти висновку, що законодавець установив певні особливості апеляційної перевірки ухвал слідчого судді, які зумовлені насамперед

характером цього виду судового рішення, необхідністю невідкладної перевірки його законності й обґрунтованості. Особливостями перевірки таких ухвал є: а) спрощений порядок подачі апеляційної скарги безпосередньо до апеляційного суду (ч. 1 ст. 395 КПК); б) скорочений строк апеляційного оскарження ухвали слідчого судді – протягом 5-ти днів з дня її оголошення; для особи, яка перебуває під вартою, – з моменту вручення їй копії судового рішення; для особи, без виклику якої постановлено ухвалу слідчого судді та яка її оскаржує, – з дня отримання нею копії судового рішення (частини 2, 3 ст. 395 КПК); в) скорочений строк розгляду апеляції – не пізніше як через три дні після її надходження до суду апеляційної інстанції (ч. 2 ст. 422 КПК).

Рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження та про повернення скарги можуть бути ухвалені на стадії вирішення питання про відкриття апеляційного провадження, а у випадку оскарження ухвали слідчого судді – при вирішенні питання про призначення судового засідання щодо розгляду апеляційної скарги на таке рішення.

У той же час рішення про повернення апеляційної скарги, якщо особа не усунула недоліків, обов'язково передують процесуальне рішення про залишення апеляційної скарги без руху.

Проте ч. 1 ст. 399 КПК прямо передбачено, що таке процесуальне рішення, як залишення скарги без руху, застосовується до апеляційних скарг на вирок чи ухвалу суду першої інстанції.

Крім того, наведені вище особливості апеляційної перевірки ухвал слідчих суддів (зокрема відсутність стадії відкриття апеляційного провадження, обмежені строки щодо розгляду апеляційної скарги, невідкладність у вирішенні питань про відновлення порушених прав і свобод заінтересованих осіб) унеможливають прийняття такого рішення щодо апеляційних скарг на ухвали слідчих суддів.

Отже, положення ст. 398 КПК, частин 1, 2 п. 1 ч. 3 ст. 399 КПК не можуть бути застосовані до апеляційних скарг на ухвали слідчих суддів. Водночас це не виключає можливості повернення апеляційних скарг на ухвали слідчих суддів з підстав, передбачених пунктами 2–4 ч. 3 ст. 399 КПК.

Висновок щодо застосування норми права. Під час апеляційного перегляду рішень слідчих суддів апеляційний суд не вправі ухвалювати рішення про залишення апеляційної скарги без руху та про її повернення, якщо особа не усунула недоліків, оскільки положення ст. 398 КПК, частин 1, 2 та п. 1 ч. 3 ст. 399 КПК застосовуються до апеляційних скарг, поданих на судові рішення, передбачені частинами 1, 2 ст. 392 КПК, а що стосується оскарження судових рішень, передбачених ч. 3 ст. 392 КПК (ухвали слідчого судді), то застосуванню підлягають положення ст. 422 КПК.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 листопада 2019 року у справі № 686/24639/17 (провадження № 51-5496кмо18) з якою можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85966650>

Аналогічну позицію висловлено у постанові Верховного Суду від 21 лютого 2019 року у справі № 766/9800/18 (провадження № 51-6877км18) можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80147768>, та у постанові Верховного Суду від 28 листопада 2018 року у справі № 193/89/18 (провадження № 51-5322км18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78276630>

3.3. Строк подачі апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді, якщо останній постановив ухвалу та оголосив її резолютивну частину в один день, а повний текст ухвали оголосив в інший день, обчислюється з дня оголошення резолютивної частини цієї ухвали

ОП ККС ВС розглянула кримінальне провадження за касаційною скаргою захисника на ухвалу апеляційного суду від 18 травня 2018 року про відмову в поновленні строку на апеляційне оскарження та повернення його апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді місцевого суду від 4 травня 2018 року.

За результатами розгляду ОП ККС ВС винесла постанову, в якій зазначила таке.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, ухвалу слідчого судді постановлено з викликом захисника, який був присутнім у судовому засіданні 04 травня 2018 року під час прийняття відповідного рішення. Таким чином, відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 395 КПК строк на апеляційне оскарження захисником ухвали слідчого судді обчислюється з дня оголошення вказаної ухвали.

При вирішенні питання про те, який саме день слід вважати днем оголошення ухвали слідчого судді – день оголошення резолютивної частини ухвали чи день оголошення повного її тексту, суд повинен керуватися приписами ст. 376 КПК. За змістом ст. 376 КПК дата оголошення судового рішення, в тому числі й ухвали слідчого судді, безпосередньо пов'язується з датою виходу суду з нарадчої кімнати і саме з цієї дати, яка зазначається у вступній частині ухвали, розпочинається перебіг строку на апеляційне оскарження.

Зважаючи на те, що постановлення ухвали слідчим суддею не пов'язано з вирішенням справи по суті, а рівень складності скарг, які передаються на розгляд слідчим суддям, зазвичай не є таким, що потребує значного часу для складання ухвали щодо їх вирішення, оголошення слідчим суддею в порядку ч. 2 ст. 376 КПК лише резолютивної частини ухвали має місце переважно у виняткових випадках та жодним чином не впливає на визначений процесуальним законом порядок обчислення строку апеляційного оскарження.

У випадку необізнаності в заінтересованих осіб із мотивами прийнятого слідчим суддею рішення вказане за їх клопотанням може бути визнано поважною причиною пропуску строку апеляційного оскарження та підставою для його поновлення в порядку, передбаченому ч. 1 ст. 117 КПК.

Висновок щодо застосування норми права. При вирішенні питання про те, який саме день слід вважати днем оголошення ухвали слідчого судді – день

оголошення резолютивної частини ухвали чи день оголошення повного її тексту, суд повинен керуватися приписами ст. 376 КПК.

Тобто за змістом ст. 376 КПК дата оголошення судового рішення, в тому числі й ухвали слідчого судді, безпосередньо пов'язується з датою виходу суду з нарадчої кімнати і саме з цієї дати, яка зазначається у вступній частині ухвали, розпочинається перебіг строку на апеляційне оскарження.

У випадку, коли слідчий суддя з посиланням на ч. 2 ст. 376 КПК постановив ухвалу та оголосив її резолютивну частину, а повний текст ухвали оголосив в інший день, строк подачі апеляційної скарги обчислюється з дня оголошення резолютивної частини ухвали.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 травня 2019 року у справі № 461/1434/18 (провадження № 51-6470кмо18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82188400>

Аналогічну позицію висловлено в постанові Верховного Суду від 05 листопада 2019 року у справі № 461/1024/19 (провадження № 51-1834км19), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85582387>, та у постанові Верховного Суду від 09 жовтня 2019 року у справі № 490/10490/14-к (провадження № 51-3033км19), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84941623>

3.4. Формальне виконання захисником своїх функцій та неповідомлення підозрюваному про винесену ухвалу слідчого судді не є поважною причиною пропуску строку на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді та підставою для поновлення такого строку для іншого захисника, якщо станом на дату винесення оскаржуваної ухвали він вже був захисником підозрюваного

ВС розглянув спільну касаційну скаргу підозрюваного ОСОБА_1 та його захисника – адвоката на ухвалу апеляційного суду, якою їй повернуто апеляційну скаргу та відмовлено у задоволенні клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді.

Слідчий суддя ухвалою від 27 квітня 2018 року задовольнив клопотання детектива та обрав ОСОБА_1 запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Не погоджуючись з вказаним рішенням слідчого судді, захисник підозрюваного ОСОБА_1 – адвокат оскаржила його до апеляційного суду, при цьому порушила питання про поновлення її строку на апеляційне оскарження.

Апеляційний суд ухвалою від 29 жовтня 2018 року відмовив захиснику в задоволенні клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді та повернув їй апеляційну скаргу через відсутність підстав для поновлення цього строку.

У спільній касаційній скарзі підозрюваний ОСОБА_1 та його захисник зазначають, що всупереч вимогам ч. 3 ст. 395 КПК копію ухвали слідчого судді підозрюваному не було надіслано, а тому останній не міг реалізувати своє право на отримання копії судового рішення та на його оскарження. Зміст указаної ухвали

було доведено до відома ОСОБА_1 лише 18 вересня 2018 року після отримання її копії захисником у суді, після чого у визначений процесуальним законом п'ятиденний строк на оскарження останній подав апеляційну скаргу. Вважають, що апеляційний суд при розгляді клопотання захисника, залишивши поза увагою вказані обставини щодо поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження, безпідставно відмовив у його поновленні та повернув апеляційну скаргу.

Мотиви суду. З матеріалів клопотання вбачається, що захисник, не погодившись з ухвалою слідчого судді, подала апеляційну скаргу та клопотання про поновлення пропущеного строку на подачу такої скарги.

Причини пропуску цього строку сторона захисту обґрунтовувала тим, що під час розгляду клопотання детектива про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою брав участь інший захисник, який виконував свої функції формально та не повідомив ОСОБА_1 про постановлене судом рішення, при цьому копія оскаржуваної ухвали на адресу підозрюваного не надсилалась. Про існування оскаржуваного рішення адвокатів стало відомо у вересні 2018 року.

Суд апеляційної інстанції, відмовляючи в задоволенні клопотання захисника про поновлення строку на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді, виходив із того, що ухвалу слідчого судді було постановлено 27 квітня 2018 року та оприлюднено в Єдиному реєстрі судових рішень 03 травня 2018 року. Зазначені в апеляційній скарзі підстави поважності пропуску строку на апеляційне оскарження були детально перевірені, проаналізовані та спростовані апеляційним судом, при цьому враховано, що захист підозрюваного ОСОБА_1 адвокат здійснювала ще у травні 2018 року.

За таких обставин суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що наведені захисником причини пропуску на оскарження ухвали слідчого судді не можна визнати поважними, а тому обґрунтовано повернув їй апеляційну скаргу. З таким рішенням погоджується і ВС.

Відповідно до висновку ВС, викладеного у постанові від 27 березня 2019 року (справа № 127/17092/18), особа, яка бажає подати апеляційну скаргу, має діяти сумлінно для того, щоб ефективно реалізувати своє право. Хоча ст. 117 КПК містить норму щодо поновлення пропущеного строку, але це можливо лише в разі наявності поважних причин пропуску такого строку. Тому при вирішенні питання про поновлення пропущеного строку, у тому числі й строку на апеляційне оскарження, до уваги мають братися: тривалість самого процесуального строку; час, який минув з дати завершення процесуального строку; наявність чи відсутність обставин, які об'єктивно перешкоджали особі реалізувати своє право (повноваження) в межах визначеного процесуального строку; поведінку особи, яка звертається з відповідним клопотанням, зокрема, чи вживала особа розумних заходів для того, щоб реалізувати своє право (повноваження) у межах процесуального строку та якнайшвидше після його закінчення (у разі наявності поважних причин його пропуску) та інші доречні обставини.

ВС відхиляє доводи захисника про формальне виконання захисником за дорученням своїх функцій. Питання компетентності захисника, який надає правову допомогу клієнту, не може бути підставою для визнання поважними причин строку на апеляційне оскарження, оскільки існує законодавчий механізм притягнення адвокатів до відповідальності за неналежне виконання своїх обов'язків.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 червня 2019 року у справі № 760/9908/18 (провадження № 51-10228км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82499747>

3.5. Оскарження ухвали про внесення виправлень у судові рішення та ухвали про відмову у внесенні виправлень має здійснюватися в тому ж порядку, як і виправлене судові рішення, у тому числі з урахуванням інстанції суду, який прийняв таке рішення. Такі ухвали не підлягають касаційному оскарженню, оскільки не можуть бути переглянуті без врахування суті виправленого судового рішення

Слідчий суддя ухвалою повернув скаргу ОСОБА_1, подану на бездіяльність уповноважених осіб прокуратури, яка полягала у нездійсненні процесуальних дій щодо розгляду клопотання у рамках кримінального провадження. Не погоджуючись з указаним рішенням слідчого судді, ОСОБА_1 звернулася зі скаргою до апеляційного суду. Апеляційний суд ухвалою залишив без задоволення апеляційну скаргу ОСОБА_1 та без змін ухвалу слідчого судді.

Згодом ОСОБА_1 звернулася із заявою про виправлення описки в ухвалі цього ж апеляційного суду. Апеляційний суд задовольнив частково заяву ОСОБА_1 та постановив виправити описку, допущену в ухвалі цього суду.

ОСОБА_1 звернулася до ВС з касаційною скаргою, в якій просить скасувати ухвалу апеляційного суду та направити матеріали до апеляційного суду для виправлення описки.

Відповідно до ч. 3 ст. 379 КПК ухвалу суду про внесення виправлень у судові рішення чи відмову у внесенні виправлень може бути оскаржено.

Разом із тим указана норма не містить жодних положень щодо порядку такого оскарження, у тому числі з урахуванням інстанції суду, який постановив таку ухвалу. У зв'язку з цим буквальне філологічне тлумачення може привести до явно абсурдного висновку, що оскарженню підлягають взагалі будь-які ухвали про внесення виправлень у судові рішення чи відмову у внесенні виправлень, навіть якщо вони постановлені Верховним Судом, рішення якого за загальним правилом остаточні та оскарженню не підлягають. Не містять положення ч. 3 ст. 379 КПК при їх буквальному філологічному тлумаченні й відповіді на питання про те, в якому порядку мали б оскаржуватися відповідні ухвали апеляційних судів, вищого спеціалізованого суду (у випадку його створення) та ВС – в апеляційному чи касаційному.

За таких обставин ВС дійшов висновку, що зміст положень ч. 3 ст. 379 КПК підлягає з'ясуванню за допомогою інших методів тлумачення, зокрема логічного та системного.

Ухвала про внесення виправлень у судове рішення чи відмову у внесенні виправлень має особливу правову природу, обумовлену її «похідним» характером, оскільки вона не вирішує будь-яких питань по суті, окрім як щодо виправлення допущених у судовому рішенні відповідного суду описок і очевидних арифметичних помилок (або відмову у внесенні таких виправлень). Зміст ухвали про внесення виправлень у судове рішення завжди обумовлений змістом судового рішення, до якого вносяться зміни, а тому оцінка правомірності постановлення такої ухвали з точки зору її змісту у випадку її оскарження в апеляційному чи касаційному порядку має здійснюватися одночасно із оцінкою змісту виправленого судового рішення.

У зв'язку з цим логічно зробити висновок, що оскарження ухвали про внесення виправлень у судове рішення має здійснюватися в тому ж порядку, як і виправлене судове рішення, у тому числі з урахуванням інстанції суду, який прийняв таке рішення. Аналогічний висновок необхідно зробити й щодо ухвали про відмову у внесенні виправлень. Дотримання відповідного порядку оскарження може бути поєднане із наявністю відповідних обмежень права на оскарження тих чи інших судових рішень, крім випадків, коли суд при постановленні ухвали про внесення виправлень у судове рішення вийшов за межі наданих йому законом повноважень.

Так, відповідно до ч. 4 ст. 424 КПК ухвала слідчого судді після її перегляду в апеляційному порядку, а також ухвала суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на таку ухвалу оскарженню в касаційному порядку не підлягають.

Таким чином, оскільки оскарженню в касаційному порядку не підлягає ухвала апеляційного суду (постановлена за результатами розгляду апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді), то так само оскарженню в касаційному порядку не підлягає і ухвала апеляційного суду про внесення до неї виправлень.

Не може бути обґрунтованою можливість касаційного оскарження ухвали про внесення виправлень у судове рішення чи відмову у їх внесенні (без врахування суті виправленого судового рішення) і з огляду на положення ч. 2 ст. 424 КПК, яка передбачає, що ухвали суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також ухвали суду апеляційної інстанції можуть бути оскаржені в касаційному порядку, якщо вони перешкоджають подальшому кримінальному провадженню. Так, ухвала про внесення виправлень у судове рішення може перешкоджати подальшому кримінальному провадженню тільки з урахуванням змісту виправленого рішення.

Повертаючись до касаційної скарги ОСОБА_1, ВС зауважує, що ухвала апеляційного суду, якою виправлено описку в судовому рішенні цього суду (постановленого за результатами розгляду апеляційної скарги на ухвалу слідчого

судді), була прийнята в межах повноважень даного суду та не перешкоджає подальшому кримінальному провадженню. Перевірка законності вказаної ухвали апеляційного суду про виправлення опіски не може бути здійснена без аналізу та надання оцінки змісту рішення апеляційного суду, яке відповідно до ч. 4 ст. 424 КПК не є предметом перегляду касаційним судом, тому суд касаційної інстанції у даній конкретній ситуації позбавлений права реалізувати свої повноваження, передбачені ст. 436 КПК, за наслідками розгляду касаційної скарги на таке судове рішення, а тому воно не підлягає оскарженню в касаційному порядку.

Детальніше з текстом ухвали Верховного Суду від 03 червня 2019 року у справі № 757/5205/19-к (провадження № 51-2685ск19) можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82157225>

Аналогічну позицію висловлено в ухвалі Верховного Суду від 30 березня 2018 року у справі № 761/43790/17 (провадження № 51-5003ск18), з якою можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73157467>

3.6. Винесення ухвали слідчого судді без зазначення дати та часу оголошення її повного тексту, без роз'яснення змісту цього рішення, порядку і строків його оскарження, якщо з матеріалів справи неможливо встановити, коли саме було проголошено повний текст ухвали і чи було про це належним чином повідомлено скаржника, є поважною причиною пропуску строку на апеляційне оскарження такої ухвали та підставою для поновлення такого строку

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_2 на ухвалу апеляційного суду, якою йому відмовлено у поновленні строку на оскарження та повернуто апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді.

Слідчий суддя 26 квітня 2018 року відмовив у задоволенні скарги ОСОБА_2 на постанову слідчого про закриття кримінального провадження.

Апеляційний суд 01 червня 2018 року відмовив ОСОБА_2 у поновленні строку на оскарження вищезазначеної ухвали слідчого судді та повернув йому апеляційну скаргу.

У касаційній скарзі ОСОБА_2 вказує на те, що рішення суду апеляційної інстанції про відмову в поновленні строку на апеляційне оскарження є незаконним, оскільки суд не з'ясував обставин, через які він не мав можливості подати апеляційну скаргу в п'ятиденний строк. Стверджує, що слідчий суддя в судовому засіданні дуже тихо оголосив своє рішення та швидко вийшов із зали суду, а повний текст ухвали ОСОБА_2 отримав лише 03 травня 2018 року, ознайомившись з яким, зрозумів, що у задоволенні скарги було відмовлено. Далі, 04 травня, він склав апеляційну скаргу, але у зв'язку з тим, що 05 й 06 травня були вихідними днями, подав її до суду лише 07 травня, а тому, на думку скаржника, строк оскарження він пропустив з поважних причин.

Мотиви Суду. Відмовляючи у задоволенні клопотання ОСОБА_2 про поновлення строку на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді та повертаючи

апеляційну скаргу, апеляційний суд мотивував своє рішення тим, що заявник не навів жодних поважних причин пропуску строку на апеляційне оскарження, а його посилання на те, що копію оскаржуваного рішення він отримав лише 03 травня 2018 року, не можуть бути взяті до уваги судом, оскільки вони не ґрунтуються на вимогах КПК.

Колегія суддів звертає увагу на те, що підставою для поновлення строку є поважні причини його пропуску, якими є лише ті обставини, які були чи об'єктивно є непереборними, тобто не залежать від волевиявлення особи, пов'язані дійсно з істотними обставинами, перешкодами чи труднощами, що унеможливили або ускладнили можливість своєчасного звернення до суду у визначений законом строк.

Слідчий суддя ухвалою від 26 квітня 2018 року відмовив у задоволенні скарги ОСОБА_2 на постанову слідчого про закриття кримінального провадження.

Як убачається із журналу та звукозапису судового засідання, 26 квітня 2018 року було оголошено лише резолютивну частину ухвали без зазначення дати та часу оголошення її повного тексту, що також не зазначено й у самій ухвалі. Також матеріали справи не містять жодних даних про те, що ОСОБА_2 було належним чином повідомлено про дату та час оголошення повного тексту вищевказаної ухвали. Крім того, зі звукозапису судового засідання випливає, що ОСОБА_2 не роз'яснювався зміст рішення і всупереч вимогам ст. 395 КПК слідчий суддя роз'яснив, що ухвала суду апеляційному оскарженню не підлягає.

Разом із цим у резолютивній частині ухвали слідчого судді зазначено, що до апеляційного суду її може бути оскаржено протягом п'яти днів із дня її винесення через місцевий суд, однак згідно з п. 2 ч. 1 ст. 395 КПК апеляційна скарга подається на ухвалу слідчого судді безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

Враховуючи те, що резолютивну частину рішення слідчого судді було постановлено з порушеннями вимог КПК, не було роз'яснено змісту цього рішення, порядку і строків його оскарження, а з матеріалів справи неможливо встановити, коли саме було проголошено повний текст ухвали й чи було про це належним чином повідомлено ОСОБА_2, а також з огляду на те, що копію ухвали він отримав лише 3 травня, колегія суддів вважає, що наведені обставини об'єктивно ускладнили можливість своєчасного звернення ОСОБА_2 до суду у визначений законом строк.

Апеляційний суд на зазначені порушення не звернув уваги і без з'ясування всіх обставин передчасно відмовив заявнику в поновленні строку на апеляційне оскарження, чим фактично позбавив його права на оскарження судового рішення. Отже, ухвалу апеляційного суду не можна вважати такою, що відповідає вимогам ст. 370 КПК.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 175/1316/18 (провадження № 51-7354км18) можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80521853>

3.7. Ухвалу про поновлення строку на апеляційне оскарження має постановити апеляційний суд у складі колегії, а не суддя-доповідач одноособово

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_2 на ухвалу апеляційного суду, якою йому відмовлено в поновленні строку на апеляційне оскарження та повернуто його апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді від 12 грудня 2016 року задоволено клопотання прокурора про арешт майна. Накладено арешт на майно ОСОБА_2 у вигляді заборони відчуження туристичного комплексу.

Ухвалою судді апеляційного суду від 26 березня 2018 року відмовлено ОСОБА_2 в поновленні строку на апеляційне оскарження вищезазначеної ухвали слідчого судді та повернуто його апеляційну скаргу з доданими до неї матеріалами.

У касаційній скарзі ОСОБА_2 зазначає про те, що оскаржувану ухвалу було постановлено з істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону, оскільки апеляційний суд, не призначаючи провадження до розгляду, належним чином не перевінив причин пропуску строку на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді від 12 грудня 2016 року, які ОСОБА_2 вважає поважними.

Мотиви Суду. Відповідно до ч. 1 ст. 117, п. 4 ч. 3 ст. 399, п. 2 ч. 2 ст. 412 КПК заява особи про поновлення строку на апеляційне оскарження має бути розглянута судом апеляційної інстанції, в повноваження якого входить можливість поновити або відмовити в поновленні строку із поверненням апеляційної скарги.

Враховуючи викладене, суд вважає, що оскаржувана ухвала судді апеляційного суду підлягає скасуванню з призначенням нового розгляду в суді апеляційної інстанції як така, що постановлена незаконним складом суду, оскільки постановлена не судом апеляційної інстанції, а суддею-доповідачем.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 грудня 2018 року у справі № 723/3369/16-к (провадження № 51-5399км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78979848>

3.8. Вирішуючи питання про повернення апеляційної скарги на підставі п. 4 ч. 3 ст. 396 КПК на ухвалу слідчого судді, постановлену без виклику особи, яка її оскаржує, суддям апеляційного суду необхідно враховувати дату отримання нею копії цієї ухвали, а також дату подачі нею апеляційної скарги на пошту

ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_2 на ухвалу апеляційного суду про відмову ОСОБА_2 у поновленні строку на оскарження та повернення апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді.

Ухвалою слідчого судді від 20 квітня 2017 року повернуто ОСОБА_2 її скаргу на бездіяльність уповноваженої особи управління поліції, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР за заявою скаржниці.

На вказане рішення ОСОБА_2 30 квітня 2017 року подала апеляційну скаргу та клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження. Як вбачається з відтиску штампу вхідної кореспонденції, вказана скарга надійшла до апеляційного суду 10 травня 2017 року.

Апеляційний суд ухвалою від 12 травня 2017 року відмовив ОСОБА_2 у поновленні строку на апеляційне оскарження та повернув подану скаргу.

У касаційній скарзі ОСОБА_2 вважає, що апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді вона подала у визначений законом строк, а висновок апеляційного суду про пропуск нею цього строку та рішення про відмову в його поновленні у згаданому рішенні є помилковими.

Мотиви Суду. Як вбачається з матеріалів провадження, рішення про повернення скарги ОСОБА_2 на бездіяльність слідчого щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР було прийнято слідчим суддею районного суду без виклику особи 20 квітня 2017 року. Копію вказаної ухвали заявниця отримала в суді 25 квітня 2017 року.

30 квітня 2017 року (згідно з відміткою поштового штемпеля на конверті та долученої до матеріалів касаційної скарги квитанції УДППЗ «Укрпошта») заявниця подала на це рішення апеляційну скаргу.

Ураховуючи положення частин 5 та 7 ст. 115, ст. 116, п. 3 ч. 2 та ч. 3 ст. 395 КПК, початок перебігу строку на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді ОСОБА_2 слід обчислювати з 00 год 00 хв 26 квітня 2017 року. Оскільки п'ятий день на подачу апеляційної скарги ОСОБА_2 припадає на неробочий день 30 квітня 2017 року (неділя), а наступні дні – 01 та 02 травня 2017 року є також неробочими (святкові дні), то за правилами ч. 7 ст. 115 КПК останнім робочим днем для подачі нею скарги є 3 травня 2017 року.

Як вбачається з матеріалів провадження, апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді ОСОБА_2 подала через пошту 30 квітня 2017 року, тобто у межах процесуального строку, визначеного законом. Отже, строк на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді заявницею пропущений не був.

Зважаючи на це, в апеляційного суду й не було підстав вирішувати питання про його поновлення. Приймаючи своє рішення, суд апеляційної інстанції не взяв до уваги положення вказаних вище норм закону, а тому дійшов помилкового висновку про те, що строк на апеляційне оскарження був заявницею пропущений.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 грудня 2018 року у справі № 201/5569/17 (провадження № 51-2117км18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79057082>

Огляд судової практики Верховного Суду щодо перегляду ухвал слідчих суддів. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.01.2018 по 01.06.2020 / Упоряд: правове управління (III) департаменту аналітичної і правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2020. 77 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua